

„Varpas“ išleidžiamas
Tilžeje 20 kiekvieno
mėnesio. Metinė prekė
su prisiuntimu:

Rusijoje uždeng-
tose gromatose . 6 rubl.,
Prusuose . . . 4 mark.,
Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kaštuoja už kiekvieną ke-
tvirtai dalį eilutę smulkiu
raštu spaustą 20 pfen. arba
10 kap., priimami „Varpo“
išleistuvėje T i l ž ė j e.
(Tilsit, Ostpreussen.)

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Zemdirbystės reikalai.

Kiekvienam žinomas yra kritiškas padėjimas mūsų ukininkų. Apmislydamas priežastis dabar-nykščio blogo ukininkystės padėjimo, randi jų gana daug; svarbiausios iš jų šitos: 1) negeros ir neteisingos pažiūros ir įstatai apie savasties tiesą, 2) individualizmo viešpatavimas, 3) negeri įstatai apie skolas ir negeri kredito užvedimai, arba suvis jų stoka, 4) išeinančios iš augščiaus minėtų priežasčių a) dalybos tarp sągiminiečių ir b) skolinimas nuo privatiškų asabų, įpač žydų; apart šitų yra dar mažesnės, taip sakant, šiuomlaikinės priežastys — tai 5) rubežiaus uždarymas del mūsų javų, o per tai jų atpigimas ir 6) didelės mokestys kartu su jų neteisingu, negeru įtaisymu.

Šio laiko įstatai apie savasties tiesą yra paimti iš senovės Rymo tiesos; pagal šituos paskutinius savasties tiesa yra absoliutiška, neap-rubežiuta, vienlygiai, ar tai ant judinamų daigtų, ar ant nejudinamų, kaip žemė ir namai; tuom tarpu prigimtis vienu ir kitų daigtų suvis kitokia, per ką ir įstatai apie vienus ir kitus turi būti įvairiais: gabalu žemės negali valdyti taip skirtingai ir neprigulincziai nuo savo kaimynų, kaip, padėkime, kirviu, žagre ir t. p. Vienok per įtekmę Rymo tiesos, kurią europiečiai laikė už idealą tiesdavystės, ir per įtekmę tos pažiūros, kad žmogus, vienas sav rupidamasi apie savo reikalus, geriausiai juos aprupina, visoje Europoje, išskyrus tik nekurias Maskolijos dalis, bendrijinis žemės valdymas pasiliko išnaikintu ir dabar vieš-patauja individuališkas žemės valdymas. Kiekvienas žemvaldonas — tai mažas karaliukas ant savo kolonijos: jis, ką nori, tai daro ant jos ir, kad kaimynas kas-žin' kaip reikalautu kokio daigto, kurio ant jo kolonijos yra apšėiai, jis gali neduoti; padėkime, ant vienos kolonijos yra daug vandenio, o ant kitos suvis nėra; savinikas pirmosios gali neduoti vandenio savininkui antrosios ir t. t. Nežiurint ant tokių negerumų atskyrus, individuališko žemės valdymo, pas mus, Suvalkų rėd., koznais metais daug kaimų išsikelia ant

kolonijų; teisybė, ir kaime pas mus individuališkas valdymas, bet siek-tiek susiauritas; išsikeliant ant kolonijų, vienam tenka labai gera kolonija, kitam suvis niekai ir šitas paskutinis, nors keldamasis gauna lyg užmokestį už tai, ką ima blogesnę kolonija, bet paskui pradeda skursti. Tiktai labai įpatingos priežastys priverčia gyvėti kaime: žinau vieną kaimą, kuris yra tokiam kampe, kur kiti jau labai seniai išėjo ant kolonijų; tas kaimas neina ant kolonijų delto, kad trečia dalis jo lauko-durpynės, trečia-smilėių kalnai ir kita trečia gera žemė; prie tam kaimas turi ir ežerą; — čia jau sunku pasidalinti ant kolonijų. — Iš individuališko žemės valdymo ir iš šiandyksčių įstatų apie savasties tiesą išeina toliaus tai, kad žemvaldonai vis mažinasi; o dauginasi bežemiai, dauginasi proletarijatas; artimesnių priežasčių šito sociališko fakto labai daug: tulas nelaimingas atsitikimas su ukininku išvaro jį iš namų. Prie tokių artimesnių priežasčių priguli ir dalybos tarp įpėdinių, kurios, siokioje ar tokioje formoje butų atliekamos, tiktai turtingų ukių nevaro į prapultį, neturtingas-gi arba suvis išnaikina, arba iš pradžių padaro dar menkesnėmis, o paskiaus išdildo, nes įpėdiniai arba pasidalina lauku, kurio gauna taip mažai, kad negali vesti ukės, lenda į skolas ir eina iš namų, arba vienas iš įpėdinių išmoka kitiems pinigais, per ką taipgi įlenda į skolas, kurios jį ir išvaro iš namų. Pas mus padėjimas žmogaus, reikalaujančio pasiskolėti, juo blogesnis, kad mes neturime gerų kredito įtaisų, ir turime skolėti nuo privatiškų asabų, įpač žydų. Tiek dar gerai, kad pas mus tarp ukininkų dar nėra tokių žmogėdžių, kaip kitose šalyse, o įpač Maskolijoje, kur jie vadiuasi „kulokais“, nors del jų atsiradimo pas mus kuogeriausias laukas; man rodosi, kad mūsų žmones sulauko nuo tokių darbų tvirtas tikėjimas; taigi pas mus smagus ir palengvinantis neturtėlio padėjimą dalykas, kad vienas ukinikas paskolina kitam arba suvis be palukio, arba su labai mažu palukiu ir nesinaudoja iš nelaimingo padėjimo savo skoliniko. Yra, teisybė, ir siokios-tokios kredito įtaisai: Suvalkų

rėdyboje gminų paskolinančios kasos, o kitoje Lietuvoje bendrijos savytarpinės paskolos (nekalbu apie privatiškus bankus, kurie dėl ukininkų nenaudingi); bet vis tai neužganėdina reikalavimų, kredito ir mes turime lįsti į žydų kišenių. Daryti skolas mus priverčia ir didelės mokestys, kurios darosi dar sunkesnėmis per tai, kad iš dalies negerame laike esti renkamos, kaip antai, pavasaryje, kuomet pas ukininkus nėra iš ko skatiką prasimanyti. Kartą patekus į žydo rankas, sunku esti iš jų išsigelbėti; žydas moka dauginti skolą: jis paskolįdamas paima didelius palukius, paskiria terminą tokį, kada žmogus negali turėti pinigų, o už palaukimą paskaito sav dar didesnius palukius; jis priverčia žmogų parduoti javus, kada jie pigus, o kada pabrangsta žmogus turi pirkti sav ir tas pats žydelis vel skubina su pagelba ir t. t. Tuom tarpu įstatatai apie skolas suvis neatsako žemdirbystės reikalams, jie pritaikyti tik prie kapitalo, kurio interesai suvis kitoki; taigi valdžia ir sudai, pildydami įstatus, atima nuo žmogaus paskutinius reikalingiausius daigtus, parduoda juos, kad užganėdinti skolitoją. Nors Maskolijos įstatymuose yra pasakyta, kad negalima parduoti dėl atlyginimo skolos daigtų būtina ukei reikalingų, bet neapreikšta, koki tai daigtai, o dar pridėta „išskyrus įpatungus atsitikimus“, tokiu budu gyvenime tas įstatus nesi-pildo, kaip ir daug kitų gerų Maskolijos įstatų; paveizdan „uždrausta visiems ir kiekvienam girtuoklystė“ (art. 185 ustav. o predupr. i presprest). — Ant galo šiame laike dar labiaus pasunkino mūsų ukininkų padėjimą uždėtos Prūsų valdžios ant mūsų javų didelės mokestys. —

Peržiurę priežastis kritiško mūsų žemdirbystės padėjimo, galime duoti šiokias-tokias ro-das, kaip pagerinti tą padėjimą. Panašus kritiškas padėjimas spaudžia ir ukininkus Vakarinės Euro-pos; čia galvočiai duoda daug rodų dėl išsigel-bėjimo; geriausia ir radikališka reforma būtų, įvedus bendrijinį žemės valdymą; bet prie išike-rėjusio ten ir pas mus į visas puses gyvenimo ir į papročius individualizmo, šita reforma dabar yra negalima; apie ją aš nė nekalbėsiu; rodija dar įvesti tokius įstatymus: 1) kad tik vienas įpėdinis pavaldo žemę po tėvui; bet šita reforma aiškiai naudinga tik dėl turtingų žemvaldonų, kurie ir be jos dabar taip daro; 2) kad žemės plotas, reikalingas dėl šeimynos užlaikymo, už skolas neatsako; šitai praktikuojaš Amerikoje, bet pas mus tokio įstato naudingumas abejotinas dėl pripratimo prie formalizmo.

Pas mus paliatyviškų reformų galime dar daugiau parodyti: vienos iš jų priguli tik nuo valdžios, ant kurios mes įtekmės neturime bet privalome jos prašyti, reikalauti, kitos priguli nuo mūsų vienu kitos vel nuo mūsų ir nuo valdžios.

— Nuo valdžios mes turime reikalauti: 1) kad žemę, kuri jai priguli, samdytu mūsų ukininkams, kad majoratus, kuriuos ji išdalino visokiems svieto pereigoms, kurie gana ilgai valdė ir jau gavo užmokestį už savo nuopelnas (!), atimtų nuo jo ir samdītų ukininkams mažais plotais; 2) kad uždėtų dėl ukininkų geras kredito įtaisas, atsakančias žemdirbystės reikalams; 3) kad įtaisytų mokslinyčias kaip žemdirbystės, taip amatų ir prekystės, 4) numažītų mokestis, o bent apverstų jas daugiau ant mūsų naudos, o ne prapulties, kaip tai dabar daro, ir kad įvestu teisingesnes mokestis; 5) kad išduotų įstatus apie procentų ėmimą, tik ne tokius, kurie liepia imti ne daugiau, kaip tiek ir tiek, nes dažnai gali imti ir 100% ir daugiau, o vis nepapeiktinas bus dar-bas, nes kapitalas, apverstas ant išdarbystės tankiai atneša 100%, 200% ir d.; bet tokius įstatus, kaip yra Vokietijoje, arba Austrijoje; šitose šalise tiesa kriminališkai baudžia tuos, kurie, naudodamiesi iš neturtystės, neiš-manymo arba nepraktiškumo kito žmogaus įtraukia jį į tokią prekišką sutartį, kurioje nuo jo gauna didelius procentus. Dar įpatungesnis įstatus yra angliškoje Indijoje nuo 1879 m.; čia nekriminališkai sudija, bet civiliškas sudas iskrato tikrą dalyko padėjimą ir, jaigu randa, kad skoli-tojas dideliais procentais išėmė nuo skoliniko daug pinigų, tai dalį to užskaito į kapitalą už-mokėtą; vienok šitas įstatus pas mus vargiai būtų naudingas dėl pripratimo mūsų sudų prie formalizmo, nuo kurio laisvais pasirodo tik angliški ir amerikiški sudai. —

Mes patys privalome: 1) manytis geriaus ir pritinkiaus prie šiandyksėiu reikalu ir išlygų vesti uke, o delto leisti jaunuomenę mokītis, jai ne į speciališkas mokslinyčias, kurių pas mus nėra, tai į abelnas; nes žmogus prasikrapštęs sav akis daugiau mato, nei su užkiutusioms akims; 2) uždėti tarp savęs draugystes savytarpinės paskolos, pirkimo reikalingų daigtų ir pardavimo savo produktų ir k.; 3) uždėti privatiškas mokslinyčias, kaip žemdirbystės, taip ir amatų ir prekystės; 4) kuoveikiausiai imtis už prekystės ir amatų, kurie duoda gerą duoną užsiimantiems jais ir mažina konkurenciją tarp žemdarbininkų; 5) pirkti žemę, įpač dvarus, susidedant į draugystes su pagelba „ukiško banko“ ir 6) ant galo paskutinė ro-da, nuo kurios priguli išpildymas ir augscėians minėtu — tai pakėlimas abelno apšvietimo ir iš-silavinimo mūsų žmonių; nuo to ar kito laipsnio apšvietimo priguli geresnis ar blogesnis padėjimas visų pasių sociališko gyvenimo, taigi ir ekono-miško; dėl didelio jo svarbumo aš turiu apie jį skyrium kitame straipsnyje pakalbėti. — At-likimas tų darbų, kuriuos mes patys įstengiami padaryti, iš dalies priguli nuo valdžios, kurios

daleidimas yra reikalingas, taip antai: uždėti mokslinycia, itaisyti draugyste, bet ant daugelio dalyku jos daleidima lengva gauti, kad tik atsirastu iniciatyva.

P. Liutas.

Pagieža.

Lenkiškai parašė Brolis.
Lietuviškai vertė V. K.

I.

Liudna dalis nulužusios plunksnos! Kitąkart buvai pirmiausiaja mechanizme, galėjai pajudėti pvz. gaiduką ir suardyti gyvastį, arba, turint spynoje, atidaryti ir uždaryti, kada tik norint: mokslinycias, bažnycias, knygynus, kalinius... Štai — vienas lašelis drėgnumo, ir niekniekis rudis ima pjautis į tavo kuną vis stangiaus ir giliaus, o valandoje, kada sapnuoji apie savo galybę — triukšt! ir pavirtai į niekus.

Liudna dalis urėdniko, netekusio vietos! Bet liudniausia tau, vieškeli, besitęsiančiam nuo Kauno iki Rygai!

Ar pameni, senuti, anas gadynes, kada kėlei tukstančius krautų vežimų? Pameni, koks tikras buvai sanbendras Rygos priepilaukos, kokias puikias dovanas siuntinėjei į užmares? ... Pameni, kaip už prakaitą ir trusą tavo sėmėgių vientaučių ėmei iš svetimu kraštų niekniekius dėl papuošimo rumų? ... Oi, sunkiai nusidėjei! Žvilgtelk į gilumą tavo žvyrinės sąžinės, susiduok į savo akmeninę krutinę, o supras, dėlko palydėjei savo vertę, taigi nerugok, nekeik! Tylek ir ir krutėk! Nulužusi plunksna kartais gali būti stumele ir pridengti vargsės našlės skarmalus nuo naktinių plėšikų; urėdnikas, netekęs vietos, gali būti mokytoju ir augtoju šiaimynos, ir tu, vieškeli, gali da turėti vertę del savo vientaučių, tiktai, del Dievo, turėk mažiaus purvyno ir duobių! Pasidabodamas ir glamonėdamas vesk vaikelį į mokslinycia, nusidirbusį žmogų į tylų butelį... Kada-gi ponaitis lekia su ketvertu, idant parduoti paskutinę tėvo lysią... nusuk jam sprandą!...

* * *

Ten, kur vieškeli jungia dvi broliškas tautas kur — lyg žmogus kad supina pirštus savo rankų — etnografiskas rubežius spraudžia tarp lietuvių kaimų latvius, priepat vieškeli stovi išveizdingas dvarėlis, kancėnai. Ant plačios, kaip tik gali užmatyti, lygumos matyti šian ir ten maži kaimeliai. Į dvejas varsnas nuo dvaro, nuo lietuvių pusės, glaudžiasi prie upelio miestelis su maža bažnytėle ir didele karčiama. Prieš karčiamą, už vieškeli, tiesiasi našus dvaro laukai.

Anuomet, kada kaimuose apie Antichristo kakalį nē girdėte nebuvo girdėti, o plentas buvo didžioje garbėje, ponas Dabravyčius, užveizdas Kancėnų, sėdėdamas ant prieangės, žadinosi su savo vaikais. Norėdami turėti apie jį išmanymą, pramanykime sau platų, keturkampį stulpą, o ant jo viršaus suplotą apvalą. Tegul ant apvalos beloštantis vaikas užpieš kreivą gumbuotą nosį, apvalias su išpustais vyzdžiais akis, atsivertusias plačias lupas — tai bus p. Dabravyčius. Vaikai buvo du: vyresnysis turėjo dešimts metų ir panešėjo į tėvą: jo akys žērėjo ant kaktos, lyg du briliantai. Jaunesnysis — septynių metų, buvo laibas, išbales, o akys, lyg sklypeliai mėlyno, apvilktu ukana dangaus, žiūrėjo į svieta gailingai, nerymodamos. Kas pažinojo nabašnykę Dabravyčiene, tai matė, kad mažesnysis vaikas į ją panešėjo. Užveizdas žiūrėjo pasi-

didžiudamas ant savo vyresniojo sunaus, ant jaunesniojo gi su koku tai įpatingu apsirupinimu, rodos bijodamasis, kad jo vaikas nesutirptų miglose.

Vaikai pradėjo siausti ištikruju! Kvatodami, įsikabino į tėvo skoernus ir nutraukė jį nuo suolo ant žemės. Potam vyresnysis užsisėdo ant jo plačios krutinės ir pasišokinėdamas nudavė raitą; jaunesnysis gi, pasileidęs juokais, pastvērė už ilgų usų ir, traukdamas iš visų pajėgų lyg vadeles, šaukė: „na, kožiau, na!“ Dabravyčius juokėsi ir žengė, kaip kumelys. Pro atviras lupas žibėjo balti dantys ir netikėto didumo iltys.

Tame kaimiškame susirinkime tik vienas daigtas gadino harmoniją: už Dabravyčio juostos styrėjo diktokas kancius — jug, neseniai jodė raitas ir pamiršo jį padėti... Ant kiemo pasirodė valsčionis. Bailiai, lyg suo valkata, jieškodamas maisto, slinko prie prieangės. Ant nuvargusio, sunykusio kuno kabojo sklypai skarmalų, rankoje laikė sudrįskusią kepurę. Jaunesnysis vaikas, pamatęs prisiartinantį, plačiai atidarė akis ir pastiro. Ponas Dabravyčius turbūt atminė, ką tai reiškia: pakėlė galvą, pažiūrėjo, o pamatęs valsčionį pašoko ir švelniai tarė vaikams:

— Eikite į kambarį — tuojaus ateisiu.

Vyresnysis šoko prie durų, jaunesnysis gi, lyg užkerėtas stovėjo, tiktai didelės jo akys pasruvo ašaromis. o iškreiptos lupos drebėjo.

— Aš čia pasiliksiu — sušnabzdėjo kirstai.

— Atsitrauk, Jackuti, atsitrauk — murmėjo užveizdas beveik meldamas.

— Aš čia liksiu! — paantrino vaikišcias, stėbėtinai užsispyręs.

— Jonuk, veskis Jackutį — kreipėsi užveizdas prie vyresniojo sunaus, stovinčio atdarose duryse.

Jonukas pribėgo ir nusitempė brolių už rankovės; Dabravyčius, glostydamas vaiką, palengva jį stumė.

— Bovykitės, aš tuoj ateisiu, turiu tik truputį pasikalbėti — sakė drebančiu iš nekantrumo balsu uždarydamas duris.

Atsigrįžo, mostelėjo valsčioniu, o tam prisiartinus, pasirodė, kam reikalingos buvo Dabravyčiui iltys ir apvalios akys: vienoje akymirkoje veidas peltysimainė į žvėrišką; kieta ranka nežiniomis suėmė kanciaus kotą.

— Tegul bus pagarbintas Je... pradėjo valsčionis, bet užveizdas pertraukė.

— Ant amžių — šunie — ant amžių... Tai jums latrai vuogas valgyti!... nedirbti!...

— Galingas pone — žinoma boba: trumpas protas — pjovė šalia dirvono, o čia žemuogės... pasiskynė...

— Pasiskynė — latrai! I baudžiąvą einate vuogų valgyti — supranti, šunie! atidirbsi dešimts dienų — supranti?...

— Galingas pone! boba guli, kaip strampas... iš baudžiąvą bus sunku atlikti — šnabzdėjo žmogelis. Bet kol pabaigė, kancius sušvilpė ore, girdėti buvo kirčiai be atgarso — žmogelis sudejavo... ir tojepat valandoje už lango garsiai pravirko Jackutis. Dabravyčius sukando dantis ir nuleido ranką.

— Lauk, šunie, su savo staugimu — sumurmėjo — atidirbsi dešimts dienų — atmik!

Žmogus nusivilkė. Užveizdas užsikisė už juostos kancių, o kada atidarė duris, veidas buvo ramus, rodos niekur nieko.

Eikite šian, vaikai — sušuko švelniai, o jiem atėjus pagriebė Jackutį ant rankų, glostė, glamonėjo ir žadino.

Tigras, belošdamas su savo vaikais, tampa jautrum ir glamoningu: slenka, murma, slepia nagus, o maziems bekremtant jam ausis, atsargiai rodo baisias iltys ir

rodydamas kantantumą, plaka uodega žemę; bet tegul tik nabagė stirna tuomtarpu prisiartina prie gulyklos: iltys sugriež, suzaibuos apvali akis — vienas šuolis ir auka papludus kraujuose... Ponas Dabravycius buvo tigrū.

Ant rytojaus, nedėlios dieną, mažas susikuprinęs senukas stovėjo prieš kleboniją, pasirėmęs ant lazdos. Štai ir pats Klebonas.

— Delko neini į vidų, Vincai, kas girdėti?

Senukas atsižvelgė ir atsiduso.

— Liudnos naujienos! Juom tolyn, juom bjauryn; kol da gyveno — Dieve duok dangų — akamonienė tai ir šiaip ir taip atsitikdavo, budavo kartais ir permaldaus už kokį; o dabar nieko nebus, visus užkaneveiks.

— Ar vėl kas atsitiko?

— Jonienė miršta. Buvo vakar baudžiauvoje, pjauna ant dirvono, o čia žemuogės... moteriškai pasinorėjo ir nuskirė porą. Bet nelaimės buta — užtemijo! Kaip riktels: o tu, kirmėle! tai tau laiką trukdyti, vuogų tau! Ir sukulė, kaip nesutvėrimą. Vakare ir Jonas gavo... Toki namai buvo geri; nuskriaudė, nupleše... ir į kapus suvarys...

Klebonas atsiduso.

— Po mišių važiuosiu; reikia išspaviedoti žmoną.

— Ką reikia, tai reikia... Nemažai žmogus nusidedi per tą Erodą. Štai ir aš pats kartais poteriauju ir pamisliju: atleisk, Pone Dieve, vienok, kad jį pašauktum, nieko nekenktų...

Klebonas pertraukė.

— Ne mūsų dalykas sudyti; galime melsti Dievą apie atgrįžimą Dievop nusidėjėlių, piktžodžiauti nepridera. Kristus už mus nusidėjusius daugiau kentėjo.

— Šventa teisybė!... o nuo pono nėra žinios? Kunigas apsiniaukė.

— Ėt, pienburnis!... kol jam Dabravycius siunčia pinigūs, tai tupės užrubežyje; rašiau, atsakė, kad kišuosi ne į savo dalykus. Žinoma pienburnis... Žmogus nuleido galvą.

Tą dieną ant pamokslu klebonas buvo ne kaip paprastai kitais sykais. Kalbant apie mažutėlius, apie nuskriaustus, jo balsas drėbėjo iš susigraudinimo; o kaip ėmė sakyti apie kietą sąžinę, apie šio gyvenimo korą ir amžinąją, kiekvienas žodis, lyg perkunas krito. Jaunos šlekteliutės iš apygardos garsiai verkė, o Dabravycius mušėsi į krutinę, kad net aidas ėjo per bažnyčią; bet kančiaus iš užjuosčio neištraukė.

II.

Buvo jau pavasaris. Iš gilios Lietuvos koja už kojos vilkosi į Rygą keturiodesimtys vežimų su sėmenimis. Pirmame, kurį lengvai traukė geras arklis; sėdėjo tylus, nesijudinas, didelis žmogus, Motiejus Keršis kitame jo bernas Vincukas.

Šalia trečio, į kurį buvo užkinkyta liesa kumelpalaikė, ėjo kudās, augstas senukas, Anupras Minkelis. Pailgas veidas, malonios akys ir balti, kaip pienas, plaukai traukė prie jo akis kiekvieno praeinančio; o kad senelis, nusiimdamas kepurę, pavartauniai sveikino Kristaus vardu, puikiausias didžiunas, tuščiausias vėjavaikis, lenkdami galvas atsakydavo: „ant amžių amžinųjų amen“ ir žingeidžiai atsižiūrėdavo atgal.

Ant ketvirto vežimo žemas, jaunas žmogus, juodai ir tankiai apžėlęs; iš akių buvo matyti nepaprastas stangumas, o platus pečiai ir didelės raumenuotos rankos liudijo, kad nulaus pasagą, kaip balaną. Taip ir buvo tikrai... Tai Mikas Daugelis.

Ant penkto važiuo Jurgis Vislovas; krutus, gerutis, nė valandėlės negalėjo ramiai pasėdėti, nuolat ginčijosi, pliaunijo, ir tiktai tada nesišaipė iš kito, kada giedojo.

Arkliai pailsę, eidami per visą naktį, vilkosi pamazi, keleiviai tylėjo, arba snaudė. Štai Vislavas pratinė akis ir sušuko:

— Tamista, Anuprai, laikas butų ir užgiedoti, užtekės tuoj saulė...

— Miegojote visi, nenorėjau budėti — atrėmė senukas, paskui persižegnojo ir užvedė.

„Kada aušra šviesi teka“.

Pavartauna, skambi gaida pakilo į dangų. Vienas latvys, pravažiuodamas tuomtarpu, nusistebėjęs sulaukė arklį, nes jam rodėsi, kad balsas plaukia ne nuo žemės į debesius, tik iš debesų ant žemės; čia Daugelis, nušokęs nuo vežimo kaip riktels:

„Šaukia gaivalas kiekvienas“.

Latvys sudrebėjo.

— Atleisk, Viešpatie — pamislijo — tai rėkia, lyg bulius pavasaryje...

Tuoj ir kiti nušoko nuo vežimų ir prisidėjo prie pirmųjų: maldinga giesmė pripildė visą apielinkę. Latvys tik tada pasijudino, kaip paskutiniai žodžiai nutilo.

— Tai da giesminįkai — suznabzdėjo — kaip gyvas niekad to negirdėjau.

Latvys, neklydo. Klebonas Damėnų parapijos, iškur buvo keleiviai nuo tridešimts metų, važinėdamas po kaimus, rinko vaikus su geru balsu, o kaip atrado, mokino juos skaityti ir giedoti; taigi į Damėnų bažnyčia atvažiuodavo net ponai iš kitų parapijų paklausti „brostvinįkų“ giedojimo. Visas surinkimas buvo geras, bet tokių balsų, kaip Minkelio ir Daugelio, tai jau visame sviete nerastum. Teisybė, Anupras jau buvo pasenėjęs, jau ne tas, ką kitąsyk, bet ir šiandien nė viens iš jaunuųjų su juom nesusilygio.

Tarp važiuojančių į Rygą buvo dvylika gerų giesminįkų, kiti taipgi nedarė — ne dyvai, kad latvys taip nusistebėjo.

Giesmei pasibaigus, Vincukas, atsigręžęs į Minkelį, tarė:

— Aš paėjėsiu, o tamista sėsk ant mano vežimo; tokiam arkliui ir da plentu, tai ką jam!...

Ištikro, Keršio arkliai iš visos eilios buvo geriausi.

Senukui atsisėdus, vaikas traukė:

— Pernai buvau Paliepių parapijoje; ten ne taip, kaip pas mus! Kas jau aš per giesminįkas!... O ten, pasitaikius šermenims, visi stebėjosi, kad giedu kaip vargamistra.

Senis tylėjo.

— Ar žinai, tamista, giedant psalmes, atsitiko vienas, ką prasideda nao: „apginėjau vargstančių, Dieve maloningas“ — noriu pradėti, o senas brostvinįkas sako: negiedok šitos psalmės, nepritinka. Klausiu, delko nepritinka? tada jis ėmė aiškinti, buk tą psalmę pats Šventas Tėvas užgynęs, ar teisybė?

— Jaigu Šventas Tėvas butų užgynęs, tai ir kantičkose netalpintų; tai jau neteisybė! O kad netinka giedoti jaib kam, tai tiesa.

— O delko netinka?

— Mat, Dovydas kada tapo nuskriaustas Saulio, neįstengdamas prieš jį kitokiu budu, po tris kartus užgiedojo šią psalmę. Tada Dievas tarė: „Dovyde, nubausiu Saulių, kaip užsipelnęs yra, bet niekad nešauk mano keršto, nes jaigu Saulius neturėtų tiek kalčių, kiek yra žvaigždžių ant dangaus, mano rustybę pakreipčiau ant tavęs.“

Senukas nutilo, o Vislavas, atsikreipdamas į vaikina, tarė juokingai:

— Tai, jaigu nepaikini merginų, nieko neapgavai, kas nedėlia eini į bažnyčią, o į karčiamą retai ir be blogos mislies, tai kaip tav gaspadorius surėš viržiu, užgiedok: „Apginėjau vargstančių“, tada jis taps bernu, o tu gaspadorium, ir galėsi jį pliekti vytiniu, kiek tik telpa.

Daugelis rusčiai sumurmėjo:

— Tamista, nesijuok iš tokių daigtų! Vincukas supranta, kad tamista tyčiojiesi, o koks paikius galėtū užgiedoti, ir dingti.

Minkelis atsisaukė taipgi:

— Jurgi, su Dievu juokū nėra . . . tai ne brolis.

Vislavas, jau nejuokaudamas, tarė:

— Tik aš be jokios piktos mislies zaunijau; Vincukas pats moka skaityti ir supranta, ką reiškia tokia psalmė: jaigu šventam ir karaliui Dievas užgynė giedoti, tai kas gi iš mūsų nusidėjusių išdrystų . . .

Pavasario saulė, kildama ant dangaus skliauto, kaitino vis labjaus, sušilę arkliai vos vilkosi; tai-gi Keleiviai pradžiugo, pamatę istolo Kančėnų miestelį: kaitrą perleis pasiganydami, o pavakare trauks toliaus.

[Toliaus bus.]

Quousque tandem . . .

Suvalkų rėdyba jau nuo laiko sukilties 1863 m. buvo priskirta prie Vilniaus kariškos aprubės, kaipo šalis didmenoje lietuviška, per ką turėjo kęsti nuo rėdavimo Muravjovo vienodas slogas su visais kitais lietuviškais kraštais; toji rėdyba priklauso prie Vilniaus ir dalyke priežiuros kelių susinesimo, o nuo 1886 m., kada taip sunaikyta Lomžos ir Suvalkų pačtų aprubė, jinau susivienijo su Kauno ir Vilniaus gubernijom viena valdžia pačtų ir telegrafo. Nuo 1889-gi metų Rusijos rėdas, vardydamas tame dalyke sistematišką politiką, pradėjo mēklinėti, ar negalima butų pripleikti Suvalkų rėd. prie Vilniaus jeneral-gubernatorystės ir suvisu. Nesenei tame dalyke tapo atlikta roda tamtyčia įkurtos Petrapylėje komisijos, kuri išrado labai geistinu ir naudingu pridurti Suvalkiją prie Vilniaus aprubės, o kaip praneša „Vilniaus viešnešis“ tas dalykas įvyksias neilgtrukus, norins iš žodžių to laikraščio regima, kad pati komisija pripažįsta galimu ēsant sujungti Suvalkiją su Vilnium tik po viena Dvasiška vyresnybe (katalikiška ir stačiatikiška) ir vyresnybe tautos apšvietimo. Turbut ir pati komisija supranta, jogei suvienijimas Suvalkų rėdybos ir Vilniaus aprube dalyke administracijos ir kituose prilygtų pasielgimui Prokrusto su keliaunūkais: įveisdamas tame nuokampyje numilētą Rusų principą „daug policijos, o mažai teisybės“, toks suvienijimas nukirstu visas gyslas šalies gyvenimo. Vienok ir pabrukimas to krašto po Vilniaus mokslo aprube ir vyskupyste skaudžiai atsilieps ant tos rėdybos. Mums, žinoma, butų labai miela sulaukti susivienijimo Suvalkiečių su kitais lietuviais, ale tik ne tokiais keliais, ir ne del vargo, ale del laimės. Del lietuvių tautos nebus tai tikras susivienijimas: tokį sujungį mes laikome ir su kalmukais arba baškyrais, kaipo vienodai spaudžiami. Rusų valdžia, užmanius tą sujungimą, iš viršaus nurodo ant to, jog iš priezasties vienokio tautiško saudėlio gyventojų abiejų šalių didei daug naudos atgabens reikalams (Maskolių) ir vienokia, išdirbta kelių patyrimo mokinimo

sistema, pritaikyta prie lietuviško gaivalo ano krašto. Mes žinome, kuom tai kvepia, ir todėl su baimė laukiame prizadėtos reorganizacijos Savalkų rėdybos, nes tada tie patys palaikai tautiško lenksmo žmonių apšvietime, kurie tebesmilksta Suvalkų rėd., taps iš kero iškapoti... Kodel rusai neduoda Suvalkijai savo geriausiojo įstatymo — sudo prisaikytųjų, kuris juk guli principe Rusijos įstatų? Kodel valdžia, duodama mums policiją, atsiima teisybę, įkurdama sudą — atima nuo mūsų sąžinę, įvesdama mokslą — atima kalbą, įsteigdama savo įstatus ir rėdą, — atima nuo mūsų savybę ir tiesą? Ką geidžia su mumis Rusija padaryti? ji nori praryti mūsų tautą? Tada primjisme jai puikią idėją V. Hugo, jogiai tauta ne yra tai kunas, tik mislis: o mąsties praryti negalima. Kada išnyks tautos, o pasiliks vienos tik viešpatystės — gryni geografiški terminai, — tądien išnyks dvasė pasaulės. Ale dvasė pasaulės tai yra — Dievas! Keno bus pergalė — išvysime.

J. M.

Tėvyniszki varpai.

Susivienijimas Kat. Liet. Dr. Amerikoje, jo įieškiny ir atvirumas. Genijaliskas „Saulės“ išmisas kaip pakelti lietuvių varda. Kas matyt iš „Saulės“ pasielgimo. Mano užmanymas ir jo didelė vertė. Paketinimas priskirti Suvalkų rėdybą prie Vilniaus aprubės ir delko.

Gavau numr. „Saulės“, kur surašyta (pagal įpatinęją to laikrašcio statrašą) „Konstytucyje Susivienijimo Kat. Liet. Drau. Ameryke“.

Išgirdus apie „susivienijimą“ mūsų brolių, širdis prisipildo ramumu ir tuomi saldumi persinanymu, kad lietuviai supranta visą naudingumą ir reikalingumą dirbti nepaskyriam kiekvienas, o tik išvien, laikytis drauge ir remti viens kitą. Įpač pasirodo visame savo iškilmingume vaisiai „susivienijimo“ dirbti del gero visos tautos, o kiekvienas „susivienijimas“ lietuvių, vos lysdamas iš lukšto, tuojaus šaukia, kad pirmų pirmiausiai turi širdyje tik „Lietuvos gerą“. Darbai „del visų gero“ atskyros žmogystės, neturincios siulu, ką jungtų ją su daugumu, turi dingti ir likti be vaisių, arba tapę neužtėmytais, arba prazuvę atšalume visų. Susivienijime taip atsitikti negali.

Atsidėjęs skaičiau tą „Konstituciją susivienijimo“ ir štai ką radau: trumpoje prakalboje, kur išreikšta, delko „svertvas susivienijimas“, yra atsakymas „idant pakelti mūsų varda“, o tarp 22 §§ įstatų radau pripažinimą įsteigtojų „Konstitucijos“: „po vardu Lietuvnūko ne suprantame kitokio tykejimo, kaip tik Katalikiška“ (tai tuojaus matyt, kad „nesupranta“).

Pradėjus spiesti visatiniam susivienijimui lietuvių Amerikoje, augšciaus minėtas „susivienijimas“, ką „svertvas, idant pakelti mūsų varda“, susimetė į avilį „Saulės“. Kitaip sakant — „Saulė“ tapo minėto susivienijimo oficiališku laikraščiu, išreikštoja siekimų, darbų ir vaisių. Pati „Saulė“ patalpino „Konstituciją“ be jokios pasargos, nurodydama per tai, kad konstitucija „susivienijimo“ to yra taipgi savastimi „Saulės“. Delto-gi apie praktišką pritaikymą įstatų „Susivienijimo Kat. Dr.“ pirmų pirmiausiai reikia įieškoti žinių „Saulėje“. Tokia žinia yra tamepat numr., tuojaus prie galo surašymo „Konstitucijos“ §§: „Asylu Draugije, žive kurios pryguli keli verszei, izdave kningele apie gaspadoravima ir elgima . . .“.

Išpradžią man pasirodė, kad naujas „susivienijimas“ giriasi savo „naudingais“ lietuviams darbais. Tik atsiminęs, kad iš avilio „Saulės“ nuo „naujų“ bičių lie-

tusiai medaus da neragavo, turėjau susiprasti, kad „Saulė“ taip vadina kitą kokią lietuvių draugystę, ką išleido knygutę apie gaspadoravimą.

Na, tik greičiausiai, lengviausiai ir augščiausiai negalima „pakelti vardą lietuvių“, kaip pavadinus juos „asilais ir versiais“, o įpač tuos, ką moka rašyti knygutes apie „gaspadoravimą“!! Įstabus daigtas, kad lietuviai taip ilgai negalėjo dasiprotėti, kuomi galima „pakelti“ savo vardą. O rodos toks menkas ir nesunkus išmislas! Kad ne „Saulės“ genijališkas protas, tai kas-žin kaip ilgai būtų reikėję laukti. Tikrai, toks genijališkas išmislas užginti galėjo tiktai Edissono tėvynėje.

Šią dalyką tyčia užrašau, idant kas neužsimanytų kartais paveržti „Saulės“ patentą ant išradimo.

Iš to visko matyt du svarbiu dalyku: 1) „Saulės“ altruizmas: pamiršta apie savę ir vieton „kelti vardą lietuvių“ savo avilio, pagal naują išradimą, stengiasi „pakelti“ vardą kitų susivienijimų; 2) vidus dvasios, dvasiško turto „Saulės“ rėdystės ir rašėjų ir miera dvasišku reikalavimų jos skaitytojų.

Aš taipgi turiu užmanymą ir taipgi ant naudos lietuvių: jaigu lietuviai, ką „turi plunksną“, nori pravardžiuoti viens kitą „asilais“, versiais“, „žalčiais“ ir kitokiais, „pakeliantiais vardą lietuvių“, žodžiais, tai tegul nerašo to laikraščiuose, nes tokius dalykus šlykštu, bjauru ir gėda skaityti, o tegul pasikalba per telefoną. Tokiu budu ir besipravardžiuojantiems nupuls nuo širdies sunkumas, ir skaitytojams bus naudingiausias, ir kaimynai apie lietuvius geriausiai kalbės. Telefonas tokiuose dalykuose prašalėtų vartojimą ir kitų logišku argumentų: kumsčių, lazdu, revolverių, nes telefonas nedaleidžia priešams susiartėti. O iš arti toks, ką moka drabstyti „asilais“, „versiais“ ir „žalčiais“, greit galėtų kabintis į keterą.

„Vilensk. Viest.“ rašo, buk Suvalkų rėdybą greit priskirsia prie Vilniaus general-gubernatoriaus. Jau 1889 m. buvo užmanyta Liublino ir Siedleco rėdybas priskirti prie Kijavo, o Suvalkų rėdybą prie Vilniaus apyrbės. Tik pasirodė, kad tokiu budu Siedleco ir Liublino rėdybose negalima būtų priderančiai vesti „ruskoje dielo“, nes būtų jos per toli nuo valdžių centro, delto-gi tos rėdybos pasiliks prie Varšavos apyrbės. Suvisai kitoks dalyks su Suvalkų rėdyba: ją, mat, „traukte traukia prie Vilniaus apyrbės ir geografiškas, ir etnografiškas, ir administratiškas prilygimas“. Ant galo pridera suvienyti Suvalkų rėdybą su lietuviška dvasiška eparchija ir Vilniaus mokslo apyrbė, nes būtų galima pritaikyti ir prie Suv. rėd. lietuvių, tokius-pat tautiškai, ką Vilniaus, Kauno ir Gardyno rėdybų gyventojų, tą-pat „mokslo sistema“, pasirodžiusią taip naudingų del „ruskavo diela“. Gal buti, kad Suv. rėd. greit priskirs prie Vilniaus apyrbės, o man rodosi, kad priskirtų da greičiausiai, įpač prie „lietuviškos dvasiškos eparchijos“, jaigu atsimintų, kad nekuriuose paviečiuose Suvalkų rėdybos, renkant „nacionalnikui“ pinigų ant stačiatikiškų ikonų, maloniai duoda aukas ir tokios žmogystės, kurioms aukauti ant tokių dalykų visai nepritinka ir kurios lengvai galėtų nuo taisymo stačiatikiams ikonų atsakyti.

Q. D. ir K.

Isz latviu kampo.

Inflantų žeme vadinasi pas latvius toji dalis katalikiškos Latvijos, kuri užima vakarinę pusę Vidbodės (Vitebskos) rėdybos. Ano krašto

latviškoji kalba atsiskiria nuo literariškos latviškos mažne tiek, kiek žemaitiška šnekta nuo literariškos lietuviškos. Iš tos priežasties, kad jie pasiliko katalikais, kada visi kiti priėmė Liuterio tikejimą, užlaikė jie savo įpatybes knygiskoje kalboje, pasisavinę lotyniskas literas del rašto ir t. t., kada liuteriai-latviai vartoja vokiškas. Rokuojasi jų tenai apie 300,000 žmonių. Turi jie savo kalboje dvasiškas katalikiškas knygas, o kelias tik svietiškos ir moksliškos įtalpos. Par dangel metų išėjo del anų latvių kalendorius Rygoje, spaustuvėje Ernsto Platės, lotyniškėmis literomis, regis salyg 1870 m., paskni tos literos tapo užgintos, o kalendoriai spaudinami vokiškėmis literomis. Rašė jį teviškainis ano krašto Gustavas Mantenfelis. Tuose kalendoriuose yra dainelės, pasakelės ir t. t. Išėjo toje kalboje ir lotyniškėmis literomis aritmetika, parašyta pono Gustavo Mantefelio, vardu: „Rekinoszonas — pamociejyszona, cik ziemniku — laudim wajaga Rejga. 1863-sza godą. Nomá tajsiejyszona gromatu Ernesta Platesa.“ Ant 80 pusių in 4" talpinasi maž kuo ne visa aritmetika. Teko man maldų knygą ano krašto latvių lotyniškėmis literomis, vardu: „Pilniejga gromata łyugszonu uz guda Diwa Kunga Darpata, nomá Taysiejyszona gromatu H. Laakmanna, 1868 godą“ ant 676 pusių in 8".

Paligjisme čia katalikišką „Teve musų“ pagal kalbos latvių Inflantų žemės su literariška latviška del išradimo, koks yra skyrius.

Pagal kalbos Inflantų žemės:

Taws myusu kotrys essi debiesis'. Swetits lay top tows words, lai atnok towa walstiba; towa wala lay nutieyk kay debiesis', tay aridzan wiersum ziemes. Myusu diniszkas mayzis dud' mums szudin', un atlayd mums myusu porodus, kay un mes atlayzam sowim parodnikim, un na iwied myus iksz kardynoszanas, bet atpesti myus nu launa. Amen.

Pagal literariškos kalbos, surašyta vokiškėmis literomis:

Tehws muhsu, kas tu essi debbesis, swehtihts lai tohp taws wahrds; lai nahk mums tawa walstiba; taws prahts lai noteek kà debbesis, tà arridsan wirs semmes; muhsu deenischku maisi dohd mums schodeen; un peedohdi mums muhsus parradus, kà mehš peedohdam muhsu parradneekeem; un neewedd' muhs eeksch kahrdinaschan; bet atpesti muhs no ta launa. Amen.

P. Gustavas Manteffelis — vienatinis, regis, raštinikas kalboje Inflantų žemės latvių, laikraštyje „Przegląd Powszechny, zeszyt 5. Maj. 1885. Kraków p. 207“, taip sako: „Latviškoji kalba neyra taip varginga, kaip daugeliui rodosi, kurie arčiau jos nepažino. Turi ji daugel budvardžių (n. adjectivum), o taipojau plevenimas daugumo

maloningumų ir visokių pasmulkinimų. Neyra nė mažiausio sunkumo tvėrime budvardžių ir laikvardžių (verbum) iš daigtvardžių (nomen substantivum). Budama dideliai turtinga, ta kalba turi daugumą žodžių, kurie yra giminiški su slaviskomis kalbomis; neyra jie vienok pasavinti, nes tai yra žodžiai kasdieninio vartojimo, žodžiai butini, o pertat viename laike, žiloje senovėje, su slavėnais paimti latvių kas-žin kur, iš vieno šaltinio, susigimnavusio su sanskritiška kalba. Akcentą visados deda latviai ant pirmos sillabos, kančiais ir sudėtuose žodžiuose, kas latviškai daininįkystei daugel skambumo priduoja.“

Metai pas anuos latvius vadinasi gods. Diena vadinasi dina, mėnesis; mienies. Vardai mėnesių yra šokie: 1) Jauna goda mienies (naujų metų mėnesis). 2) Swacajnis mienies. 3) Pawasara m. (pavasario m.). 4) Suļu m. (sulos m.). 5) Lōpu m. (lapų m.). 6) Wossorys m. (vasaros m.). 7) Sina m. (šieno m.). 8) Ļabiejbys m. 9) Rudinia m. (rudens m.). 10) Lejta m. (litaus m.). 11) Soļnys m. (šalnos m.). 12) Zimys mienies (žiemos mėnesis). Nedēlios dienas rokuoja šokiu budu: Pymrodina, Utardina, Treszdina, Catturdina, Pikdina, Sasdina, Swadina (nedēlia). Velikos pas juos vadinasi Leļdinyš (dideli diena). Šeštīnēs — Jezusa Dabassukopszonas dina (Jezaus įžengimo į Dangų dieną). Sekminēs — Wossoras swatku dina (vasaros šventės diena). Devintīnēs — Sakramenta dina. Kalēdos — Zimys Swātku dina (žiemos švenčių diena).

Užkariavo anuos križeiviai, perėję Dauguvą 1159 m. Apkrikštyti jie tapo 1201 m. Pirmą latvišką knygą atspaudyta tapo 1586 m. Vidžemė užimta maskoliaus 1710 mete. Inflantų žemė atskirta nuo Lietuvos o priskirta prie Maskolijos 1773 mete. Kuržemė pridera prie maskolių, atimta budama nuo Lietuvos, 1795 mete. Ukinijų baudžiava tapo nuomesta: Įgaunių žemėje 1817 m., Kuržemėje 1818 m., Vidžemėje 1820 m., Inflantų žemėje 1861 mete.

Yra ten 56 katalikiškos parakvijos su 70 bažnyčių, priguliniėmis prie Petrapylio vyskupystės. Kalba Inflantų žemės latvių tuom labiau paveidi į žemaitišką nekaip lietuvišką, kad vartoje: Divs, dina, vins ir t. t. (Dievas, diena, vienas) taipojau: nu, guds, dut' ir t. t. (nuo, godas, duoti). Ryga pas juos vadinasi Rejga. Antrašas jų kalendoriaus, išduodamo p. Gustavo Br. Manteufelio, yra toks: „Inflantuziemies Ļajkagromota aba kalenders uz 1866^{tu} godu (arba kiti metai) katram ir 365 dinas. Rejga.“

Idant skaitytojas galėtų patemyti, koks yra maždaug skirtums ir susiartinimas literariškos latviškos ir Inflantų žemės, literariškos lietuviš-

kos ir žemaitiškos, kalbų ir šnektų, paduodame tobylęią:

Latviškai		Lietuviškai	
literariškai	Inflantų žemės	literarišk.	žemait.
Deews	Diws	Dievas	Divas
Deena	Dina	Diena	Dina
Parradneekeem	Parodnikim		
(kaltims)			
Eewedd'	iwied		įvesk
Eeksch	iksz		iki
Macitees	maciejtis		mokintiesi
Wahrds	words		vardas
Wakars	wokors		vakars
Taws	tova		tavo
Gads (metai)	gods		gadinė
Doht'	duť	duoti	duti
Muhsu	myusu		musu
Luhgschana	lyugszona		
(malda)			
Garrs (Dvase)	gors		garas
Laps	ļops		lapas
Swehts	Swats		Šventas
Dehls (sunus)	dals		
Ezers	azars	ežeras	ažeras
Esmu	asmu	esmu	asmu
Rits	rejts		ritas
Riga	Rejga		Ryga.

Iš tos priežasties, kad ten seniau daugel lenkų bajorų pripludo, o ano krašto vokiečiai baronai, pasilikę prie katalikystės, į lenkus pavirto, tai į latvių kalbą prisimaišė lenkiškų žodžių: trons, sposobs, starawot, spokojus, cnota, prāca ir t. t., vokiški žodžiai, kurie yra taipjau įsimaišę, paeina iš žilesnės gadinės: Jumprawa (Jungfran) stunda, kiejieryszs (keiser, karalaitis). Daugel žodžių apie bažnyčią, tikėjimą paėjo iš kitų kalbų par lenkišką, taip kaip ir lietuviškoje kalboje tarp katalikų. Latviai ano krašto, kaipo katalikai ir vartojantieje lotynišką abėcėlą, yra lyg atsiskyre nuo dvasiško kilimo Baltijos latvių, kurie labai drąsiai ir greitai į prysakį eina. Iš tos priežasties, kad latviai Inflantų žemės nesinaudoja iš tos kultūros, prie kurios latviai-liuteriai yra priėję, yra daug tamsesni ir biednesni už anuos. Prisideda prie to ir tai labai, kad nuo baudžiavos atleisti tapo daugiau, kaip į keturiasdesimts metų vėliau už latvius-liuterius.

Kaipu pabroliai, linkiame latviams ano krašto kuo skubiausio dvasiško prisikėlimo drauge su latviais Baltijos žemės.

Cirulis.

✓ Pamatas savasties tiesos.

(Taša.)

Ideja visuomeniško reikalo, kaip savumos pamato, apsiereiškia taipgi kitam pavidale visuomeniško naudojimo, kurį abelnai gali pavadinti

associjacija. Asocijacija išdygsta iš išlygų draugijos gyvenimo ir yra vienu iš svarbiausių ir reikalingiausių jos elementų. Įpatybė žmogaus gyvenimo, tarytum prigimta, tokia, sako Ihering, kad žmogus gyvena su kitų pagalba ir dėl kitų, o sykiu ir dėl savęs. Toks gyvenimas galimas tikrai draugijoje, kuri papildoma žmogaus gyvenimą, padėdama jam pasiekti siekių, medgeiškų ir dvasiškų. Padėda-gi jam šitam dalyke visokiais keliais, tarp kitų ir per asocijaciją. Čia priguli visokios korporacijos, kaip tai: amatinės, bažnytinės, universitetai, akademijos ir tt., taipgi įtaisos, kaip tai: prieglobos namai dėl našlių ir našlaičių, mokslinycios, neimančios mokesčio už mokslą, muzėjai, žodžiu, tokie suvienijimai žmonių ir turtų, kurie turi savo paskirtą uždavą ir kuriuos viešpatystė iš juridiskos pusės pripažįsta už vienybes. Įpatybė visų šitų asocijacijų tokia, kad jos ganėdina reikalus daugelio žmonių tuomi turtu, ant kurio jos paremtos, vienok-gi nei vienas žmogus, kuris naudoja iš jų geradėjysčių, neturi savasties tiesos, užgriebiančios tą turta, ir abelnai jokios individuališkos tiesos, kuri atimtų tokią jau tiesą nuo kitų žmonių. Gražiu paveikslu visuomeniško valdymo ir naudojimo gali būti bendras vildymas žemės, užsilikęs dar pilniausiai Maskolijoje; čia nei vienas ukinikas netur savasties tiesos ant tos žemės plotų. Toks tai visuomeniškas valdymas ir naudojimas, kaip gali matyt, jis dar nedaug daigtų užima; vardan visų naudos labai geistina, kad plačiaus apimtų draugijos gyvenimą; bet ir iš to, kas pasakyta, jau matyt, kad pamatinė savasties idėja ne individuališka laisvė, ne individuališkas reikalas, bet visuomeniškas.

Susiauriniai savasties tiesos taipgi labai aiškiai parodo jos budą. Gana prasčiausio paveikslu, kad parodyti reikalingumą susiaurinimų ir kad nieku nesusiaurįta savasties tiesa — visai negalimas daigtas ir gyvas absurdas. Paimkime du savininkų, iš kurių kiekvienas stoja už savo tiesą ir daro tai, ką jam daleidžia nesusiaurįta tiesa. Vienas kasa duobę palei rubežių, prie kurio pastatyti kito namai; duobė taip arti rubežiaus ir tokia, kad namai gali sugriuti; arba vienas ant savo žemės sukuria ugnį, nuo kurios kiekvienojo valandoj gali užsidegti artymieji namai kaimyno. Kaip tenai, taip ir šičia kasantis duobę ir kuriantis ugnį daro tai, ką jam daleidžia nesusiaurįta tiesa, ir jaigu kas norėtų uždrausti jam tai daryti, tai galėtu atsakyti, kad jis naudoja tikrai iš savo tiesos; jojo-gi kaimynas, turėdamas tokią pačią tiesą, gali pareikalauti, kad jisai nekastu duobės arba nekurtų ugnies, patvirtindamas savo reikalingumą pilna savasties tiesa, kuri abiedviem lygiai priguli. Aišku, kad prie tokio padėjimo dalykų tarp jų negali būti jokio kompromiso ir

tik syla gali išrišti, katras iš juodviejų turi apsilieisti, kad kito tiesa nebutų užgauta. Delto tai, kad nebutų tokio naminio karo tarp gyventojų, kuris nesutinka su reikalais organizuoto drauginio gyvenimo, kiekviena viešpatystė įveda įstatymus, sutaikančius žmones jų gyvenime ir sykiu susiaurinančius vienų tiesas vardan reikalų kitų, turinčių tokias pačias tiesas. Del paveikslu gali nurodyti ant nekurių maskoliškų įstatymų. Taigi žeminikai, gyvenantieji prie upės, kuria važioja visokius daigtus, turi daleisti žmonėms, tuomi užsiimantiems: ant desimts sieksnių platumos daleisti žvejams sustoti ir džiovėti prietaisais žuvims gaudyti. Neminiut kitų įstatymų gana šitų dviejų paveikslu, kad persitikrėti, kodėl valdžia, išduodanti įstatymus, kartais susiaurina žmonių tiesas. Aišku, kad priežastis to ne kas kita, kaip tikrai, kad reikalauja visuomeniška nauda; delto tai reikia taipgi pripažinti, kad įtalpa savasties tiesos priguli ne nuo individuališkos žmogaus valios, bet nuo viešpatystės įstatymų, kuriuose atsiliepia arba, geriaus, turi atsiliepti visuomeniški reikalai.

Valdžia susiaurina savasties tiesą taipgi per eksproprijaciją. Eksproprijacija yra tai atėmimas privatiškos savasties, arba kartais tikrai žemės nuo savininkų, paeinantis nuo viešpatystės valdžios. Savininkai gauna užmokestį už atimtą savastį; bet reikia pripažinti, kad užmokestis ne visada reikalingas ir dėl supratimo eksproprijacijos neturi jokios svarbos. Valdžia atima savastį tada, kada kelių sutaikos negali gauti tai, ko reikia, kad pasiekti sieki, turinti visuomeniška vertę. Pagal individualistų pažiuras, laikančių savastį už nepalypstomą, viešpatystė abelnai negali atimti nuo žmogaus kokios nors tiesos; užtai eksproprijaciją jie laiko už anomaliją ir reikalauja, kad ji pasiliktų tikrai istoriskai užsilikusiuose atsitikimuose ir nebutų platinama ant naujų. Teisinga ar ne tokia pažiūra, galima bus atsakyti, tikrai parodžius, ant ko pasiremia eksproprijacija arba koks jos pamatas. Kada viešpatystė, statant geležinkelį arba tvirtyne, priverčia parduoti žemę, ji daro tai ne dėl reikalų atskirų žmonių arba kokios nors draugiskos grupos, bet dėl naudos visos draugijos, ir savininkai, kuriuos priverčia parduoti, turi ant to sutikti, nes visuomeniški reikalai svarbesni už reikalus skyrium paimto žmogaus. O kad eksproprijaciją viešpatystė daleidžia tik tada, kada tai reikalauja visuomeniška nauda, tai ir reikia pripažinti, kad eksproprijacija ne anomalija, nė neteisingas įsiveržimas valdžios į žmogaus reikalus, bet visai teisinga tiesa, kuri turi prigulėti viešpatystei, kaip organui, išrišančiam klausymus, paeinančius iš susikeitimo privatiškų ir visuomeniškų reikalų. Be eksproprijacijos negalimas drauginiškas gyvenimas, bet ant

tokio laipsnio supratimo visuomeniškų reikalų, kokį dabar matome daugume ir koks dar ilgai bus. Tankiai žmogus ne tik kad nesupranta, ko reikalauja nuo jo draugija, bet ir savo dalykuose klauso tiktai aklo egoizmo, gundancio daryti tai, kas rodosi gera artymiausioj' valandoj', o ne tai, ką reiktų daryti, pasimislyjus apie tolymesnę ateigą. Jaigų kokiam nors reikale draugija viską atidnotų ant žmogaus valios, tai daug svarbiausių uždavų negalima būtų išpildyti ir daug visuomeniškų reikalų užganėditi. Nuo valios vieno žmogaus prigulėtų, bus ar ne pastatytas geležinkelis, išvestas ar ne kanalas, ir daug kitokių daigtų, turinčių didžiausią svarbą del visuomeniškos naudos. Užtai viešpatystei reikia pripažinti eksproprijacijos tiesą, o jaigu tai pripažįsime, tai turėsime taipgi sutikti, kad savastis ne privatiškas institutas, bet draugijiškas ir jos pamatas ne individuališka žmogaus valia, bet visuomeniškas reikalas, kurį visada reikia turėti ant mislies, išrišant kokį nors klausymą apie savastį.

Dabar pasiliko peržiūrėti paskutinį argumentą — legališką teoriją savasties. Reikia pasakyti, kad ji ne visų dar pripažįta ir užtai pirmiaus, ne kad išguldyti ją del savo uždavo, turiu nors paviršium priminti kitas teorijas savasties, kurių kritika parodys teisingumą legališkos teorijos.

Visos teorijos, kurios stengiasi atrasti pamatą del individuališkos tiesos, t. y. kokį nors principą, iš kurio galima būtų išvesti savastį ir išteisinti ją gyvenime, galima paskirstyti į tris grupas. Prie pirmos grupos priguli tos teorijos, kurios jiesko savasties pamato žmogaus prigimtyje. Vienos iš jų sako, kad savastis paeina iš žmogaus prigimties abelnai ir arčiaus iš dvasios ir nuomonės apie žmogų, kaip atskirą žmogystę. Savastis esant daugiau nieko, kaip neatbutina konsekvencija prigimties, nepriegulmės žmogystės. Šią teoriją gali pavadinti prigimtaine. Kita teorija, prie tos pačios grupos prigulinti ir vadinama prigimtaine-ekonomiška, savasties institutą išveda iš ukiškos pusės žmogaus prigimties, t. y. iš savasties jausmo, kuris spirias žmogų savitis daigtus, reikalingus, kad užlaikyti gyvastį. Prie antros grupos priguli teorijos, kurios priima kokį nors principą kaip aksijomą ir iš jo išveda savasties institutą. Prie čia reikia priskirti dvi teorijas: užėmimo ir darbo. Pirmoji sako, kad teisingumas reikalauja pripažinti savastį kokių nors daigtų tam, kuris pirmas juos užėmė arba pradėjo valdyti; antroji-gi tokį-pat pamatą atranda darbe, t. y. tame, kad pagal teisingumą daigtas turi prigulėti tam, kuris jį pasigamino. Ant galo prie trečios grupos priguli teorijos, vadinamos tiesos teorijomis, arba legališkos. Jos savastį išveda iš tiesos ir viena nuo kitos skiriasi tik

tuomi, kaip ją išveda. Taip pirma buvo priimta, kad senovėje, dar tik auštant dabai, turtai prigulėjo visai draugijai, paskui-gi, persimainius gyvenimo išlygoms, draugija sutarė išsidalinti juos ir tokiu budu atsirado savastis, kurią matome šios dienos gyvenime. Bet šią pažiūrą mokslas išrado klaidinga ir dabar pripažįta, kad savasties pamato reikia jieskoti tiesos šaltiniuose, tai yra papročiuose, įstatymuose ir viešpatystės pripažinime. Kokia iš paminėtų teorijų teisinga, tai parodys jų kritika. Pirmiausiai kelis žodžius reikia pasakyti apie prigimtinę teoriją.

1) Išvesdama individuališką savastį iš žmogaus prigimties, ji visai neparodo, kur savasties pamatas, kokį *raison d'être* ji turi. Visa jos argumentacija yra tiktai *petitio principii*, nes jos pasekėjai neišrodo, kad žmogus tiktai per individuališką savastį gali datirti savo siekių. Iš šitos pusės gali tik pasakyti, kad individuališka savastis yra viena iš formų, kuriose apsi-reiškia ekonomiškas gyvenimas, o ar geriausia ji, taipgi ar gerai būtų, kad ji visus daigtus apimtų, nežiurint ant to, kokiems draugijos reikalams jie tarnauja, prigimtinė teorija jokio atsakymo neduoda.

2) Toliaus ji tokia abelna ir tokia atitrukta, kad su jos pagelba gali parodyti reikalingumą ne tik individuališkos savasties, bet ir visai jai priešingos, kommunistiškos, ką ir padarė ekonomistai. Jaigu savastis turi savo pamatą žmogaus prigimtyje delto, kad be jos žmogus negalėtų užganėditi savo kuniškų ir dvasiškų reikalų ir datirti siekių savo gyvenimo, tai visai teisingai priešai individuališkos savasties reikalauja tokios savasties, kuri galėtų visiems žmonėms lygiai suteikti turtą arba kuri įvestų del visų lygias ekonomiškas išlygas.

3) Iš žmogaus prigimties gali išvesti tiktai savastį tokių daigtų, be kurių žmogus visai negali apseiti arba kurių jam reikia, kad tiktai gyvu išlikti, kaip antai valgomi daigtai, drabužis; bet visai negali sakyti, kad ir žemė, ir giria turėtų buti savascia skyrium paimto žmogaus, nes to neva reikalaujant jo prigimtis.

Taip-pat reikia pasakyti ir apie prigimtinę ekonomišką teoriją, nes ji tiktai šaka pirmosios. Be to gali pridėti dar, kad ukiška žmogaus pusė visai neišrodo, kad darbo įrankiai turėtų buti savascia atskirų žmonių, nes tokiam išvedimui prieštarauja ir istorija ir dabarnykštis gyvenimas. Gana tik paviršium pažvelgti ant praėjusių gadyinių, kad persitikrėti, kad žmogus kur tai nevisada turėjo savo įrankius, kaip tai turėtų buti, jaigu teorija, apie kurią kalbama, būtų teisinga. Kol buvo kommunizmas, kurį mums parodo naujieje draugijos tyrinėjimai, tada ir šnekos negalėjo buti, kad žemė arba kiti svarbesni daigtai būtų padalinti tarp atskirų žmonių. Išskyrus dra-

panas ir kaip kur ginklus, visi kiti daigtai, reikalingi žmogaus gyvenime, prigulėjo kokiai nors draugijos grupai. Mirus maž-daug pirmapradiniam komunizmui, vis dar ilgai valdytojai nesidalino žemės tarp savęs; ji prigulėjo arba visai gentei, pasidariusiai iš mažesnio arba didesnio skaitliaus giminių arba šeimynų, arba ją valdė kaimas ir t. t. Taip-pat mums parodo visokios formos prigulmės, kaip tai vergystė, feodalizmas ir visos kitokios, ant galo ir mūsų gadyneš į padanges iškelta sistema „laisvo darbo“. Milijonai žmonių neturi netik savo darbo įrankių, bet ir savo pastogės, kur galėtų pasilsėti, paleisti iš slėgiančio jungo. Vis tai ne sapnas, bet tikras gyvenimas, ir teorija, skelbianti, kad ukiškoje pusėje žmogaus prigimties reikia jieskoti savasties šaknų, neturi jokio pamato gyvenime ir nieko negali parodyti. Teorijos užėmimo ir darbo teipgi neteisingos dėl šitokių priežasčių. 1) Pirmiausiai, abidvi jos neatskiria pamato savasties nuo to, kaip žmogus savastį įgyja, nes užėmimu ir darbu mes galime tikrai įgyti savastį; iš to-gi, kokiais keliais ją įgyjame, dar visai nematyt, kur jos pamatas, kur jos *raison d'être*. Toliaus, užėmimas ir darbas yra tikrai faktai; faktas-gi ir tiesa daigtai nevienoki ir faktas pats per save niekad negali pastoti tiesa; delto, kad jisai tiesa pastotų, reikia, kad jį už tiesą pripažintų papročiuose arba viespatystės įstatymuose. Užtai jaigu užėmimas ir darbas būtų savasties pamatu, tai iš to būtų matyt, kad savastis jau esti gyvenime; tada užėmimas ir darbas būtų tikrai keliais, kuriais gali įgyti savastį, o ne jos pamatu. 2) Bet jai ant šitų dviejų faktų negali paremti savasties, tai juodu galima pastatyti, kaip principus, kurių reikia laikytis, pripažįstant savastį užėmikui arba darbininkui. Bet iš kitos pusės negali sakyti, kad užėmimas ir darbas būtų toki principai, kurių valdžia visada galėtų laikytis savasties reikaluose, nežiurint ant kitų principų, kaip visatina nauda ir k. Taip jaigu pirmutiniai žmonės, medžiotojai ir žvejai, ir pasisavėdavo judamus daigtus daugiausiai per užėmimą, tai dar negali sakyti, kad kokiam nors ginčui istikus, apart fakto užėmimo, kiti principai, paeinantys iš gyvenimo kruvoje, jokios įtekmės neturėjo ant išrišimo ginčo. Taip-pat ir darbas (individuališkas) negali būti visur tinkančių principu. Nereikia užmiršti, kad šią gadyneš ekonomiškas gyvenimas pasiremia ant plačiai išsėjusio padalinimo darbo; kiekvienas daigtas yra padarinys arba vaisius neindividuališko darbo, bet jame susisurbę neišpasakytai daug dalelių raumeninės spėkos žmonių, viens kito visai nepažįstančių; pertai visi padariniai pavirsta į draugijinius, ir drauginis darbas arba, tikriaus, drauginės išlygos darbo yra svarbiausios dėl išdir-

bystos arba produkcijos, o individuališkas darbas neturi tokios svarbos ir į užpakalį atsitraukia. Užtai išrišant kokį nors klausymą, prigulintį prie savasties, negali laikytis tikrai vieno principo individuališko darbo, bet reikia ne mažiaus žiūrėti ir ant draugijinių reikalų. 3) Ant galo iš pusės istoriškos negali pripažinti užėmimą ir darbą pamatu individuališkos savasties. Istorija sako, kad žiloje senovėje, kada žmonės dar nebuvo tvirtai apsigyvenę ant vietos, draugija kaip jurė liuliavo, žemę užimdavo ne kiekvienas žmogus skyriumi, bet čielos draugijos, kaip tai tautos, kurios kilnojosi iš vienos vietos į kitą, kad naujoje vietoje sukurti sav naminį aukkurą, arba kad pamušti sav svetimą tautą ir atsiesėti jos užgyventoj' vietoj'; arba kruvos genčių ir kolionistų, kurios tankiausiai nedalėdavo žemės tarp savo sąnarių. Paskui, pradėjus jau irti giminių gyvenimui kruvoje, žemė palengva perėjo į rankas atskirų valdytojų ir, jaigu ir buvo atsitikimai, kad užėmimas buvo savasties pamatu, kaip antai užėmimas tuščių sklypelių, tai pripažinimas fakto užėmimo savasties pamatu parodo, kad savastis ten jau yra. Tai-pat, kad galėtum paremti savastį ant darbo, reikia, kad jau būtų savastis darbo įrankių, nes vienas darbas be įrankių nieko negali padaryti; taip antai, kad artojuai prigulėtų vaisiai jo darbo, reikia, kad žemė jau būtų jojo; užtai savasties pamatu bus čionai ne darbas, bet kokia nors kita priežastis. Bet nors darbas ir negali būti savasties pamatu, tai delto jo svarbumas dėl organizacijos savasties neturi būti mažinamas; darbas turi būti vienu iš principų, kurių reikia turėti ant mislies, išrišant kokį nors klausymą apie organizaciją savasties.

Nesunku patėmyti, kad silpna pusė pamintų teorijų, priguli abelnai nuo to, kad jos visos lygiai aprioriškos ir savasties institutą stato ant atitrauktų principų, neturinėčių to svarbumo, kurių jiems pripažįsta. Jaigu galima būtų išvesti savastį iš kokio nors visatino principo, tai ji niekad neturėtų mainytis ir turėtų amžinai pasilikti audrų neįveikiama uola. Tuo tarpu istorija parodo mums, kad savastis niekad ir niekur tokia nebuvo, bet atgaliai, mainantis draugijos gyvenimui, ji taipgi gaudavo kitą pavidalą, ir pertai savo istorijoj' perėjo daug formų, viena nuo kitos įvairių tai iš pusės pareigų, kurias draugija uždėdavo ant savasties, tai iš pusės platumos ir įtalpos tiesų, jai suteikiamų. Toks įvairus savasties budas prigulino to, kad daigtai, kuriuos draugija daleidžia pasisavėti, nevienokią vietą užima ekonomiškam gyvenime ir nelygiai vertę turi dėl draugijos; taip žemės negali lyginti prie kokio nors judamo daigto, girios prie žemės, nes reikalai, kuriems jie tarnauja, labai įvairus. Pagal tai visur mes matome visokius skyrius savasties, ir delto iš aug-

što jau gali sakyti, kad visai klaidinga imti už pamatą visų skyrių koki nors vieną principą, nes jie tarnauja ne vienokiems reikalams, ir turi turėti nevienokius pamatus, jai tik įieškosime jų ne tiesoje. Jaigu tos teorijos būtų teisingos ir už pamatą savasties paimtumem koki nors jų principą, tai niekaip negalėtumem suprasti, delko tiesa ne vienaip žiuri ant savasties nejudamų ir judamų daigtų, delko ant valdytojų anųjų uždeda visokias pareigas ir reikalauja, kad, pereinant iš rankų į rankas, būtų išpildyti visoki įstatymai, o valdytojai judamųjų daigtų, išskyrus nekuriuos atsitikimus, daro su jais, ką nori; delko, toliaus, miestuose vieni įstatymai, kaimuose kiti, arba delko prie girių pritaikyti vieni įstatymai, o prie žemės kiti ir tt. Šitų klausimų paminėtos teorijos negali išristi ir užtai negalima pripažinti jų už teisingas.

Legališka teorija nedaleidžia nei vieno tokio užmetimo. Priimdama už savasties pamatą tiesą, ji sykiu pripažįsta ir tai, kad savastis mainosi, mainantis išlygoms draugijos gyvenimo, ir tai, kad įtalpa tiesų su savasčia surištų, nevieniokia, žiurint pagal tai, kokius daigtus apima savastis ir kokią vietą jie užima draugijos gyvenime. Geriausiai gali patvirtinti jos teisingumą istorija savasties visokiose šaliose ir ant visokių laipsnių draugijiškos dabos. Bet šitai nepriguli prie mano uždavo ir del patvirtinimo legališkos teorijos gana nurodyti ant svarbiausio išvedimo, kuris skelbia, kad prie visokių savasties formų, ar tai visatiškos, ar tai individuališkos, įtalpa savasties tiesos niekad neprigulėjo nuo individuališkos žmogaus valios, bet nuo įstatymų, įvestų arba per papročius arba viešpatystės valdžios, kurie pripažįdavo tvarką, istoriškai susidariusį gyvenime. Nereikia toli gryžti į praėjusią gadynę, kad aiškiai tai parodyti. Pas mus, gali sakyti, dar tik mūsų dienose išsidirbo gryna individuališka savastis su visomis tiesomis, paženklinančiomis jos šiandieninį budą, kad žmonės buvo paleisti nuo baudžiamų ir sykiu nuo savasties buvo numesti tie įstatymai, nuo kurių pirma prigulėjo jos įtalpa. Vis tai buvo padaryta tiesos keliu ir vis tai paduoda aiškius argumentus, parodančius teisingumą legališkos teorijos. O jai ji teisinga, tai reikia taipgi sutikti, kad principas, nuo kurio priguli įtalpa savasties tiesos, ne individuališka valia, bet visuomeniškas reikalas, nes toks išvedimas tiesiog paeina iš tiesos budo. Tiesa pripažįsta tikrai prietikius, išdygstančius gyvenime, įvesdama įstatymus, kuriais duoda jiems savo sankciją, žiurint pagal tai, kaip to reikalauja visuomeniška nauda.

Taigi résumé viso, kas buvo pasakyta apie pamatą savasties tiesos, gali šitaip išreikšti. Individuališka žmogaus valia negali būti jos pamatu, nes teorija nieko nekludomos laisvės, iš

kurios tą valią išveda ir ant kurios ją paremia, jokios kritikos neatlaiko; vieninteliu tikru pamatu gali būti tikrai visuomeniškas reikalas, o tai patvirtina toki argumentai, apie teisingumą kurių nėra ką abejoti, kaip tai: visuomeniškas valdymas ir naudojimas, susiaurinimai savasties tiesos, kokius randame įstatymuose kiekvienos viešpatystės, eksproprijacija, ir ant galo legališka teorija savasties. Padėjus tokį pamatą, savastis iš negyvos uolos, kokia padarė ją juridiška mistika, pavirsta į pilną gyvasties elementą draugijos gyvenimo, kuriam priguli garbinga vieta istorijoje žmonijos dabos. Sykiu-gi aiškiai išsikiša sveikas ir vaisingas principas, kurio reikia laikytis klausymuose, surisztuose su savasties organizacija, ir pasirodo kelias, kuriuomi reikia eiti, kad pritaikyti tą buvusį iki šiol „noli me tangere“ prie mainančiosi išlygų draugijos gyvenimo ir tuomi išgelbėti draugiją nuo baisaus karo, pakelto žmonių, kuriems šalta ir alkana tarp apscijų dabos geradėjysčių.

Joniškis.

Korespondencijos.

Iš Lietuvos.

Nuo Pilviškių. 27 kovo kaime Jurksų parapijos Pilviškių trukis pervažiavo moteriškę, kuri tąpat valandą užmerkė akis ir iškeliavo pas Praamžį.

Iš Senapylės. Pirmą nedėlią gavėnios Senapyleje direktorius gimnazijos įtaisė čiuožynę del mokytinių ir visos publikos. Čion susirinkę gimnazijos mokytiniai ir apicierai, pasikvietę pamas, čiužinėjo ant ledo; pritemstant nurišo nuo kojų pačiužas, griebė kožnas po merginą, šoko ir linksmos. Tarp panačių daugumas buvo katalikių. Joms, kaipo katalikėms ir gražiai tėvų išmokytoms, pirmą nedėlią šventos gavėnios labai nepritinku buvo linksmintis su paleistuviais apicierais ir savę ant juoko laikyti. O kas toliaus iš to pasirodo?

Prieš Verbos nedėlią Senapyleje rengė lenkišką teatrą. Pavietavas načelnikas G., prezesas ir kiti didžmaskoliai uždraudė, tarydami: „Dabar užstojo pirma nedėlia mūsų gavėnios, ir visoki linksmumai pirmose dienose šventos gavėnios draudžiami švento tikejimo, užtaigi teatras galės nusiduot po Velykų“ ir taip načelnikas pritarė: „Savo neužlaikėte ir sulaužėt Dievo prisakymą, užlaikykite ir pildykite mūsų“. Kaip peiliu užgavo. Tąpat nedėlią načelnikas, budamas susirinkime pas nekuri poną, taip ištare: „Lietuviai rusifikavojasi patys, o kad Lietuvoje rastusi didesnis skaitlius apicierių, trumpam laike visus sumaskolijų“. Teisybė — veik visas mergaites Senapyleje užkariavo apicierai. Vaikščiojant ulyčia, tankiai pamatai kruvą apicierių-raudonšniurių ir tarp anų keletą visaip išsaipytų panačių,

— lyg jie lenkai ar maskoliai, visi gudiskai griauja.

Šią žiemą pavietinis gydytojas R., norėdamas palinksminti savo mergaites, vieną vakarą sukvieta daugelį svečių, o ne be to visą rotą apicierų. Visi linksminosi, o linksmiausiai pentinuočiai su savo lėliukėmis. Per ištisą vakarą nieks negali pamislyti, jogiai šitas namelis lenkais apgyventas. Šioje sueigoje tapo bovėtis panaitei, neseniai pribuvusiai iš Varšavos. Čion anoji pamatė pirmąsyk suvisu atbulai. Kada viens apicieras prisiartinęs užgrovė anai gudiskai, ji tarė: „aš gudiskai mažai tesuprantu, kalbėk, tamsta, lenkiškai“, — o šits atsako: „mūsų panelės nemėgsta lenkiškos kalbos ir meldžiu kalbėti gudiskai, ir aš buvau pertikrėtas, kad ir tamstai gudiska kalba gražesnė“. Nuo šio vakaro visos panaitės ant jos šnaira žiurėjo, jogiai nemokėjo įtikti apicierui. Tur but jos karštai myli anų žibančius knypkius, o dar karščiau anų nuolaidžius žodžius: „ach vy moja dura“. *Patiltis.*

Resiainiai. Kas eina Vilniaus ulyčia ir pažvelgia ant bažnyčios pusės, tas gali patėmyti gražiai nukaltą kryžių iš geležies. Yra tai darbas iš kalvės Šimkaus Dominikonų ulyčios. Tas kalvis turi taip dailius nagus, kad lieja prie tų kryžių „mūkas“ ir auksina anas. Pataiko gerai, nes galės buti ant anų didelis pareikalavimas. Štai valdžia neseniai davė katalikams kelias desiatinas žemės ant padidinimo kapų, o kunigai pašventino anas. Galės dabar nabašnikai liuosai gulėti, ne taip kaip senuose kapuose, vienas ant kito, o verkiantieji paminklus del jų statyti, jaigut, žinoma, paliks ką ant aprtinimo ašarų.

Staiga pasimirė gers ir jaunas lietuvis Dirginčius Jokubs iš Degutgirio arti Bebirvų, Resiainių pav. Jo tėvas apsivedė iš antro karto su našle, kuri turėjo dukterį. Tėvai, nenorėdami įvesti į namus žentą ir marcią, norėjo savo vaikus suženyti ir tai įkalbinėjo per kelis metus. Jokubs su močiakos duktere nenorėjo apsivesti. 20 dieną balandžio susirgo išbėgęs iš triobos iš didelio sopulio arti miško, staipa numirė. Be ne nuodai buvo priežasčia jo staigaus numirimo? Apie tai vėliaus dasizinosime.

Iš priežasties nupuolimo laukiūkystės daugel dvarų taksavoja gaspadorystę. Tarpe kitų Pagojus Ivonavičios Resiainių pav. ir Liktenus Kauno pav. Dvarą Šauklius Res. p. dalimis parduoda, taipo-jau Biliunuose, tame-pat pavieta.

Jau prasidėjo laukų darbai, po smiltynus aria ir akėja. Tur but šieno daugel pasiliko, nes jau žolė pradėjo želti, o šieno kožnas geras gaspadorius turi perpilniai. Galima gauti birką šieno už rublį, ir tai neprastė. Pelų maisas nuo trijų purų kaštuoja 20—30 kapėikų.

Aitvaras.

Žinios isz visur.

Petrapylē. Šimet, kaip ir kituose metuose, į Petrapylį iš Lietuvos atvažiuoja daug jaunų vaikinų vietos ir uždarbio sau čia įieškoti. Sunkus jų čia ir vargus esti padėjimas. Labai gerai butų, kad lietuviai šviesesni ir nuo seniaus Petrapylėj' apsigyvenusieji, užvestų kokią mažą kantorą, arba draugystę, kuri į čia atvikusiems lietuviams padėtų uždarbį sav atrasti. — Tai butų didžiai geras užvedimas ir šimteriopai užsimokėtų . . . Turintieji progumą tai padaryti — tegul netingi ir nesigaili darbo del savo vienfaucių.

Ant pabaigos dar keliatą žodžių pasakysiu apie neseniai, nes nuo keliato metu, čia užvestą iškalą dantų gydymo. Ta iškala d-ro Vazińskio. Į tą iškalą gal pastoti kaip vyriškiai, taip ir moteriškos, kurie yra išbaigę 4 kliašas gimnazijos. Turintieji apie tą išbaigimą prigulintį patvirtinimą, pastodami esti priimami be jokio egzaminio. Tie-gi, kurie yra išbaigę 4 kliašas realinių iškalų, arba iškalų tam atsakančių, norėdami pastoti į p. Vazińskio iškalą — tur išduoti egzaminą iš lotiniškos kalbos, tame apvalume, kokiame ta kalba yra reikalaujama 4 klasoje gimnazijos. Tosgi vel asabos, kurios netur nėjokiū apie iškalų išbaigimą liudyjimo, tur pastodamos visišką iš 4 kliašų egzaminą išduoti. — Tai taip yra šimet ir bus ant ateinančių metų, bet potam sako, kad reiks turėti liudyjimus apie išbaigimą 6 kliašų. — Į iškalą studentai asta priimami rugsejo. Mokslas traukiasi 2½ metų. Mokestis 100 rublių už metus, arba 300 už visą kursą. Prašymai apie priėmimą pasiduoda p. Vazińskiui į Iškalos Rėdą (Goročovaja ul. d. N. 59 kv. N. 10). Prie prašymo tur buti pridėta metrika, liudyjimas, jaigut yra, apie išbaigimą 4 kliašų gimnazijos, ir patvirtinimas nuo gubernatoriaus arba ispravniko apie politikinį germislingumą. Tie, kurie netur dar 21 metų, tur pristatyti dar patvirtinimą tėvų arba globejų, jog jie daleidžia prašančiam į iškalą pastoti.

— Visi Anglijos gyventojai, kurių dabar yra 35 milijonai, ant savo pragyvenimo kasmet išduoda apie 8,800,000,000 rb. Didžiausią iš tos summos dalį anglai išduoda ant valgymo — apie 5 milijardus, ant apsidengimo ir parėdalų 1,230.000. Paprastinai namų išdėjimai siekia 720 milijonų; ant mebelių 110,000,000 rb.; ant akmeninių anglų — 150 milijonų, ant gazo 140 mil., ant vandenio 20 mil., ant tabokos 139 mil. Ant kožno gyventojų tokiu budu laike metų išpuola 251¾ rb., arba po 20 rb. 96 kap. ant kožnos galvos kas mėnesį. Tas skaitlius išrodo didį turtingumą ir gerą pasitūrėjimą Anglijos gyventojų. Del palyginimo pridursime, jog vidutinis ant kožno Vokietijos gyventojų išdėjimas kas mėnesį neiš-

neša daugiau kaip 15 markų, arba apie 6 rublius dabar, o pas mumis tas skaitlius drąsiai sakant nebus daug didesnis už 4 rublius kas mėnesį.

Politika.

Mūsų gadyne galime vadinti gadyne kilimo smulkių tautų, politiškai pavergtų kitasyk drutesnių tautų. Rezultatai to kilimo nevisur vienoki; vinur tautos nešusios sunkų jungą dešimtis ir šimtus metų, ant galo visai jį nusikratė; kitur matome, nors nepilną laisvę, vienok augstoką jau laipsnį jos; kitur-gi dar ką tik pradeda muštis į viršų jausmas tautiško susipratimo ir siekimas laisvo politiško gyvenimo. Laimingos pirmosios tautos, kurios regi jau vaisius gaivinancio darbo ir pralieto kraujo savo garbingų sentėvių, ramiai besisilsienčių amžinuose namuose; džiaugtis gali antrosios, kad jų našta jau daug lengvesnė; bet trečiosios turi dar nuveiti tolių kelią kruvinos kovos už buvį, laisvę ir tiesas, atimtas nuo jų drutesnių kaimynų; joms reikia dar daug aukų padėti ir ilgai laukti, iki užtekės saulelė linksmos, giedros dienos. Nežiurint ant nelygumo datirtų siekių, prisiziurėdami arčiaus istorijai smulkių tautų, pakilusių ir keliančių iš vergystės politiškos, galime užtėmyti vieną įpatybę, žymiai pažėklinančią pabudimą jų ir įsitaisymą išlygų laisvo gyvenimo. Ta įpatybė yra tai reakcija ir prispaudimai, kuriais keliančią pavergtą tautą sutinka tauta viešpataujanti. Bet kliutys, kurias viešpatystė stato kilimui priklausancios jai tautos, negali ant visados užgniaužti kibirkštėlės, pradėjusios žibėti krutise jos sunų; taipgi negali buti jokios abejonės, kad politiškas gyvenimas viešpatystės, kuri stengiasi išnaikinti mažiausią šešėli laisvės įeinančių į jos kuną tautų, stojasi netvirtu ir jo bėgis sutinka ant kelio daugybę painių. Iš vienos pusės, siekimas nepriegulmės, iškitos-gi, noras užlaikyti čielybę ir išnaikinti kiekvieną bandymą atsiskyrimo, įneša į politišką gyvenimą painias ir ardo vienybę jo. Paveikslą šito matome Austrijoje. Atskiros tautos stengiasi pasiekti autonomiją ir kovoja su vokiečiais. Ytin aštri kova verda tarpo čekų ir vokiečių. Valdžia, norėdama sutaikinti kovojančias puses, susatė žinomą visiems projektą sutaikinimo, kurio nepriėmė partija jaunųjų čekų. Imperatorius Franciskus Juozas ir Taafė, matydami, kad iš užmanyto sutaikinimo nieko nebus, paleido pirm laiko reichsratą ir paskyrė naujus rinkimus, tikėdamiesi tokiu budu įtaisyti daugumą reichsrate, ant kurio galėtų pasiremti. Vienok rezultatai rinkimų neišteisino jų vilčių. Partija senųjų čekų išėjo visai sumušta; skaitlius jos deputatų nuo kelių dešimčių, buvusių reichsrate prieš rinkimus, nupuolė iki keliolikai, Atpenč-gi, partija jaunųjų čekų gerokai pasididino. Toks rezultatas rinkimų turi atsiliiepti politikoje viešpatystės ir pasisekime tiesdavystės. Partija senųjų čekų prilaikydavo valdžią ir drauge su vokiečiais liberalais buvo parama valdžios; dabar-gi, sumažėjus per rinkimus, neturės jokios svarbos reichsrate. Iš kitų partijų nė viena nėra tokia didelė pagal skaitlių deputatų, kad galėtų padaryti daugumą reichsrate. Pertai valdžia, idant turėti sau paramą daugume, turės rupintis padaryti kompromisą su didesnėmis partijomis. Didžiausia partija — vokiečių liberalų; drauge su kitomis ji gali paimti viršų reichsrate; bet tada neatbutiniai turi persimainyti valdžios politika, nes daugumas galimas tikta sutartyje su lenkų partija ir Goėnvart'o; šitos-gi abidvi partijos svarbiuose dalykuose stovės, žinoma, už savo tautiškus reikalus, o tai atima pamatą daugumo, ant kurio valdžia galėtų pasitikėti. Abelnai kalbant, paskutiniai rinkimai į reichsratą patvirtina teisybę, nedaleidžiančią jokios abejonės, kad

viešpatystė negali datirti savo siekių, jaigu tarpo dalių, iš kurių susideda, nėra vidurinio raikščio, jaigu atskiros tautos, į jos kuną įeinancios, negali pilnai naudoti iš tiesų laisvo agimo, medegiško ir dvasiško.

Agitacija Belgijoje del peržiurėjimo konstitucijos, regima, neprais be rezultatų, nors paskutinis jos siekis — įvedimas visatino balsavimo — begu bus pasiektas artimoje ateigoje. Tankus mitingai, manifestacijos ir kiti išreiškimai reikalavimo, kad visi žmonės, turinti pilnas tiesas, butų daleisti prie balsavimo ant rinkimų, privertė valdžią aiškiaus išreikšti savo palinkimą šitame dalyke ir siek tiek nusileisti prieš reikalavimus demokratų, su didžia energija platinančių idėją reikalingumo visatino balsavimo. Jau sustatytas projektas, kurį ministeris-prezidentas išguldė komisijoje del peržiurėjimo konstitucijos. Projektas, tarpo kitų įvedimų, praplatina tiesą rinkimo ant tų, kurie turi savo namus ar samdo gyvenimą už 200 fr. ant metų, taipgi ant baigusių universiteto mokslą. Pagal šitą projektą skaitlius rinkikų turėtų pasidauginti iki 600.000 vietan 130.000, dabar esančių; vienok, nežiurint ant tokio pasidauginimo skaitliaus rinkikų, daugybė žmonių, gyvenančių iš rankų darbo, negalėtų prigulėti prie rinkimų, įpač delto, kad projektas tarpo kitų išlygų, su kuriomis sujungia naudojimą rinkimų tiesos, reikalauja taipgi, kad rinkikas nors dvejus metus nuolatos gyvėtų toje vietoje, kurioje turi paduoti balsą. Šitai išlygai negalės atitesėti daug darbinikų, kurie, kaip žinoma, labai tankiai kilnojasi iš vietos į vietą. Ne lengvesnė del darbinikų ir kita išlyga projekto — augstumas samdos mokesčio už gyvenimą, padėtas į 200 fr. Del šitų priežasčių daug darbinikų negalės turėti įtekmės ant politiško gyvenimo ir tokiu budu siekimas demokratų — visatinas balsavimas — nebus užganėdžitas. Vienok užtarėjai praplatinimo politiškių tiesų ir pritraukimo darbinikų luomos prie politiško gyvenimo nepameta vilties. Kadangi valdžia sutinka ant peržiurėjimo konstitucijos, jie rupinasi kuolabiausiai patraukti ant savo pusės draugijos nuomonę ir, kaip galėdami, rengiasi prie rinkimų į palatą (?) kuriai bus pavesta peržiurėti konstituciją, nes pagal Belgijos viešpatystės tiesas del peržiurėjimo konstitucijos turi buti išrinkti nauji pasiuntiniai į palatą, o senoji palata paleista. Demokratai juo labiaus tikisi ant pasisekimo per rinkimus delto, kad ant kongreso kasyklų darbinikų Paryžiuje visų tautų pasiuntiniai priėmė užmanymą Belgijos darbinikų, pagal kurį darbinikai svetimų viešpatysčių turi pertraukti darbą, jaigu Belgijos darbinikai apskelbtų sąmokslį. Tokiu budu šitie gauna stiprų įrankį per rinkimus del kovos už politiškas tiesas, be kurių negalima sociališka reforma, kuri galėtų žymiai palengvinti darbinikų gyvenimą.

Vokietijoje ištiko du svarbiu atsitikimu, kuriuodu teisingai užima visų atydumą: tai yra smertis Vindhorst'o ir apskelbimas kandidaturos Bismark'o į reichstagą. Atsiskyrimas nuo politiškos dirvos tokio žmogaus, koku buvo šv. atminties Vindhorst'as, kiekvienoje šalyje ir prie visokių išlygų butų labai svarbus atsitikimas, bet prie dabartinių išlygų politiško gyvenimo Vokietijos jįsai turi juo didesnę svarbą. Numirus Vindhorst'ui, Vokietija neteko įtekingo vado didžios politiškos partijos, kurios padėjimas dabar labai neaiškus. Ar pasiliks centro partija ir toliaus tokia, kokia ikišiol buvo, ar nešuis jos vienybė, tai klausymas labai svarbus del politiško gyvenimo Vokietijos, kuri sturės išsiaiškinti netolygumoje ateigoje. Ženklu tvirtybės politiškių partijų tose valandose, kada nyksta jų vadai, yra lengvumas išrinkti jiems įpėdinius, kurie galėtų sutraukti aplink savęs visus pasekėjus partijos ir vesti juos pagal išdirbus prin-

cipus partijos. Šitam neatsako padėjimas, kuriame dabar esti centro partija; jeje matome abejonę, ką išrinkti vadu, numirus Vindhorst'ui. Tokį padėjimą gali išaiškinti tuomi, kad centro partija buvo susivienijus tiktai kovoje už katalikiškus reikalus, iš kitų-gi pusių jos pasekėjai skiriasi į tris dalis, įpač pagal siekimus sociališkoje sferoje, tai yra: į konservatorius, pasekėjus idėjos nesikišimo viešpatystės į ekonomišką gyvenimą ir į social-katalikus, pritariančius dabartinei sociališkai politikai viešpatystės. Tokiu budu centro partija ir gali persiskirti į tris minėtas dalis. Bismark'o kandidatura į reichstaga, išstatyta Hannovere, iššaukė didelį krutėjimą, nors pasirodyjimas jo reichstage, kaipo deputato, negali turėti didelės svarbos. Dabar Bismark'as, jaigu ir bus išrinktas ant antro balsavimo, neturės po savo pusei daugumo reichsrate, nes centro partija, kuri pirma prilaikydavo jį, dabar neturi jokio pamato stovėti už jį; esant Bismark'ui kancleriu, centras laikėsi politikos *do ut des* ir tiktai už nusileidimą Bismark'o prieš savo reikalavimus sutikdavo laikyti jo pusės ir tokiu budu prisidėdavo prie įtaisymo reichstage daugumo. Dabar, išstojant Bismark'ui reichstage, kaipo paprastam deputatui, nėra minėto pamato. *M. Joniškis.*

Atsisaukimas. *)

Tauta gyvuoja giesme. Giesmė tai išreiškimas gyvenimo ir liudyjimas, kad tauta turi tiesą gyvuoti. Tautų gyvenimas atsimuša jų literaturoje, kaip zerkole. Taigi kiekvienas paskyriam žmonių aglomeratas, galintis vadintis tauta, turi savo giesmę, savo gaidą — savo literatūrą, kuri rodo jo būdą, atmuša savo skambėjimuose paslapčiausias jo dvasios gelmes ir stato jį eilėse kitų tautų, kaipo vienybę, turinčią savo skirtingas įpatybes, ką duoda tiesas del savotiško ir skirtingo buvio; o kada tauta, pergyvenus savo laiką ir išbaigus gyvybės pajiegas, prasišalina nuo veikimo lauko, aidai jos giesmės tampa kapo akmeniu ir nieks iš palikuonių neišdrįs šventvagiška koja mindžioti to kapo taip, kaip mindžiojamos įdubusios vietos — kame užkastos galvijų liekanos.

Lietuva turi savo istoriją, turi diegus savosios literatūros, diegus da iki šiai dienai, tik ne per savo kaltes, bet per kaltes likimo, to likimo, kurį valdo ikšiol, beveik neperstodamas, Piktas.

Paryžiaus Lietuvių Draugystė „Želmuo“, įsteigta del vienyjimo lietuvių ir gaivinimo tarp jų tautiškos savpažinties, norėdama pakelti lietuvišką literatūrą, užmanė paskleisti trisdesimtis šešis tukstančius bilietų po dvidešimtis penkis centimus kiekvieną, taipos-gi paskirtą skaitlių laiškelių del rinkimo pavardinių dėklių.

Surinktus su pagalba minėtų bilietų ir laiškelių pinigų Draugystė „Želmuo“ sunaudos ant išdavimo veikalų lietuviškai rašytų ir ant kurstymo į darbą ant dirvos lietuviškos literatūros.

Norėdama pritaistyti visus, kad nuoširdžiai priimtų užmanymą, Dr. Želmuo nusprendė išleisti šį atsisaukimą.

Lietuviai! ar-gi pritruks jums širdies ir tautiškos didybės, kad paremti tą užsiėmimą ir paskleisti išilgai ir skersai aidus jų tėvyniškos giesmės — garsus senų gadynių?

Paryžiaus Lietuvių Draugystė „Želmuo“.

Užmanymas.

Idant pakelti lietuvišką literatūrą, Draugystė „Želmuo“ Paryžiuje nusprendė:

§ 1.

Paskleisti trisdesimtis šešis tukstančius bilietų, paviliui numeruotų, po dvidešimtis penkis centimus už bilietą, taipos-gi paskirtą skaitlių laiškelių del rinkimo pavardinių dėklių, kame apyvarta jų labiaus praktiška pasirodys. Minėti bilietai, taipos-gi ir laiškeliai turės ženklą Draugystės „Želmuo“.

§ 2.

Surinktus su pagalba augščiau minėtų bilietų ir laiškelių pinigų Draugystė „Želmuo“ sunaudos ant išdavimo veikalų lietuviškoje kalboje ir ant kurstymo į darbą ant dirvos lietuviškos literatūros.

§ 3.

Darbą išdavėjystės Draugystė „Želmuo“ pradės toje pat valandoje, kada iš bilietų ir laiškelių bus surinkta tukstantis frankų.

§ 4.

Visi surinkti augščiau minėtu budu pinigai bus sudėti į vieną iš bankų, kiek galima su didžiausia gvarancija. Draugystė „Želmuo“ tame dalyke negali išrinkti nė vieno banko Rusijos, Vokietijos nė Austrijos.

§ 5.

Laiškeliai ir bilietai del išpardavimo ir dėklių gali buti pavesti tiktai žmogystoms, plačiau visotynai pažįstamoms ir nesutepto elgimo, kurios turi formališkai pakvituoti.

§ 6.

Draugystė „Želmuo“ išrinks tarp savųjų įpatingą komisiją iš trijų sąnarių, kurie užsiims išpildymu šito užmanymo. Ta-pat komisija turės apmąstyti ir išvesti smulkmenis, prigulincias prie techniško išpildymo užmanymo.

§ 7.

Draugystė „Želmuo“ turi nuolatai turėti informacijas nuo komisijos apie eigą jos darbo.

§ 8.

Sanskaitą visotinišką Draugystė „Želmuo“ apgarsiš kasmets, gerai tēmydama pravardes žmogystų, priverstų užlaikyti *incognito*, o kurios taps pažymėtos parinktais jų kitvardžiais.

§ 9.

Parinkimas veikalų, apie kurių išdavimą už surinktus pinigus rupijis Draugystė „Želmuo“, bus pavestas tam įpatingai išrinktiems sudžioms.

§ 10.

Sudžios turi buti išrinkti iš žmogystų, kurios savo darbais ant dirvos lietuviškos literatūros, taipos-gi bešalyste pažiurų dėlei tos literatūros yra užsipelnę. Del-to-gi Draugystė „Želmuo“ išreiškia geismą, idant kitos organizuotos lietuvių draugystės teiktusi maloningai perstatyti savo kandidatus, pridėdamos prie jų pravardžių trumpą aprašymą jų doriškos, politiškos ir literališkos vertės.

§ 11.

Rinkimas sudžių prigulės vien tik Draugystei „Želmuo“.

§ 12.

Prie užduotės sudžių, neskaitant paminėto § 9 da prigulės: Nurodymas veikalų išparduotų, bet vertų perspaudos. Nurodymas autorių, vertų pašelpos materijališkos, idant galėtų pabaigti veikalą, pripažintą tų-pat sudžių už naudingą.

Prekinimas veikalų konkursinių.

Ištarmė sudžių turi buti neatšauktina.

§ 13.

Draugystė „Želmuo“ turi tiesą, pripažindama nauđingu paskirti konkursą ant veikalų, stoką kurių lietuvių tauta labiausiai pajunta.

*) Meldžiamė visų laikraščiu atkartoti šita „atsisaukima“.

§ 14.

Išlygos išdavėjystės kiekviename skyriumi atsitikime turi būti nutartos tarp autoriaus ir Draugystės „Želmuo“ tokiu būdu, kad pelnas kasos dėl išdavimo dalykų, kiek įmanant, nebūtų apleistas.

§ 15.

Darbai, prisiūsti autorių ant konkurso Draugystei „Želmuo“, bus prisiūnciami nuo Draugystės sudžiams.

§ 16.

Draugystė „Želmuo“ tikisi, kad ją doriškai parems žmogystos ir lietuvių draugystės, esančios už jos ribų, o pritariančios siekiniui šio užmanymo. Visokias prilygstančias rodas ir patėmijimus su didžiausia bešalyse perkratinės ir nuprekinės Draugystė „Želmuo“, kuri vienok užlaiko sau tiesą ir liuosybę galutinio nusprendimo.

§ 17.

Jaigu atsirastų priešingi siekiniui šito užmanymo stengimai partijų, kurios steigusios iškreipti jį pačiuose pamatuose, perstatydamos jį žmonių draugijai netikroje šviesoje, Draugystė „Želmuo“ ant perstatymo rėdytuvės

ir ant jos atsakymo, sutikus trims ketvirtoms dalims sąnarių-dirbikų, gali sunaudoti dalį pinigų ant apginimo teisybės.

§ 18.

Pakilus nesusipratimui viduryje Draugystės „Želmuo“, arba jai suirus, minėta Draugystė gali irgi turi išrinkti labiausiai tinkančią iš esančiųjų organizuotų lietuviškų draugysčių, kuriai paves tolesnį išpildymą užmanymo.

§ 19.

Išrinkimas spaustuvės pasiliks prie Draugystės „Želmuo“, kuri tą dalyką aptars su komisija pildančia.

§ 20.

Kasierius komisijos pildančios iš banko, kuriame pinigai surinkti padėti bus, gali pakelti sumas, reikalingas ant išdavimo raštų, išmokėjimo atpildų (nagradų), priklausančių užmanymui apgarsinimui ir t. p. ne kitaip, kaip už gerą pripažįstant ir daleidžiant Draugystei „Želmuo“ kiekviename įpatingame atsitikime. Išimtinė bus tiktai smulkus valandos išdavimai, iš kurių kasierius turi išduoti skaitlių Draugystei „Želmuo“ ant kiekvienos josios sansėdos.

Greicziaus žirgeli.*)

Ant balsų sutaikė A. Polinski.

*) Šita daina su kitokiu sutaikymu balsų patalpita jau 11 numr. „Varpo“ pereinū metu.

Užmokėjo už „Varpą“ bei „Ukiniką“:

Ponas Pasiackas . . . 5 mar.	Ponas Pavargelis . . . 7 mar.
„ Otto Hofmann . . . 20 „	„ Kirsatis . . . 45,0 „
„ Tarnas . . . 487,56 „	„ Bassanavicia . . . 9 „
„ Drg. „Želmuo“ . . . 14 „	„ Dr. Bruažis . . . 8 „
„ Venckus . . . 14 rub.	„ Bite . . . 20 rub.

Už „Varpą“:

Ponas Maciulis . . . 4 mar.	Ponas Pareigis . . . 3 mar.
„ Mozeris . . . 4 „	„ M. Rudys . . . 4 „
„ Dr. Liepa . . . 4 „	„ Dankšys . . . 4 „
„ Pipirs . . . 4 „	„ Lietuvaitė . . . 5 rub.
„ Buechleris . . . 1 „	„ Kunigas Burba . . . 50 mar.
„ J. von Lassberg . . . 5 „	(už „Varpą“ bei „Ukiniką“).

Gromatnyezia.

Pavargėlini per Dluogošius. Apturėta 6 rub. už „Varpą“ bei „Ukiniką“ 7 markei, už „Vienybė“ 4 rubl. Pirmutinį siuntinį, kuri grometoje minėjote negalime pasiųskiti. Ant kieno vardo leidote už žodyną bei Akl. Gramatiką? lauksiu atsakymo. Mozurui. Siųskite, meldžiami, žinias iš visur.

Italpa: Žemdirbystės reikalai, P. Liutas. — Pagieža, V. K. — Qnousque tandem, J. M. — Tėvyniški varpai, Q. D. ir K. — Iš latvių kampo, Cirulis. — Pamatas savasties tiesos, Joniškis. — Korespondencijos. — Žinios iš visur. — Politika, Joniškis. — Atsisaikimas. — Muzika. — Gromatnyčia. — Apgarsinimai.

J. Schoenke's knigu spaustuve

Tilzeje,

➔ Augsztojoje ulyczioje. ➔

Dirba lietuviszkas ir žemaitiszkas (katalikiszkas)

==== maldakninges, dvasiszkas ir svietiszkas kningas. ====

Czia-jau prie spaustuvės yra

knigu krautuvė,

kur parduoda visokias knygas ant vietos ir, ant pareikalavimo, prisiunezia į parubežius. Dabar tik ezion tegalima gauti ką-tik isžejusią

Kotvirta dali Gyvenimu Seventuju.

Apturėtojas tos spaustuvės, prisižadėdamas įpatingai prieteliszcai patarnauti Rusijos katalikams (nes ir pats yra kataliku), pasitiki, jog anos pusės lietuviakatalikai reikale atsimis jo knygų spaustuve ir krautuve.

Spaustuvės ir krautuvės adresas yra toks:

J. Schoenke,
Tilsit (Ostpreussen), Hohe Strasse 13.